

№ 44 (20807)

2015-рэ илъэс БЭРЭСКЭЖЪЫЙ ГЪЭТХАПЭМ и 18

> намыкі къзбархар хигшетоспуски тйронг WWW.ADYGVOICE.RU

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

Абхъаз Республикэм и Президентэу Рауль Хаджимбэ зипэщэ ліыкіо купыр Адыгеим

къэкІуагъ

Адыгэ Республикэм и Ліышъхьэу Тхьакіущынэ Аслъан къызэрэригъэблэгъагъэм тетэу Абхъаз Республикэм и Президентэу Рауль Хаджимбэ зипэщэ ліыкіо купыр Адыгеим тыгъуасэ къэкІуагъ. Адыгеимрэ Краснодар краимрэ яадминистративнэ гъунапкъэ хьакіэхэм щапэгъокіыгъэх АР-м и Ліышъхьэу Тхьакіущынэ Аслъанрэ Премьер-министрэу КъумпІыл Муратэрэ.

ЗызэюкІэхэм ыуж, къуаджэу Хьалъэкъуае зэкІэри еблэгъагъ, Абхъазым и ЛІыхъужъэу Хъуадэ Адам исаугъэтэу ащ дэтым къэгъагъэхэр кІэралъхьагъэх. Ежь ишІоигъоныгъэкІэ Адыгеим икІыгъэгъэ нэбгыри 150-мэ ахэтэу ткъош абхъазхэр ащ къыгъэгъунагъэх, ыпси щигъэтІылъыгъ. Ар зыхъугьэр 1992-рэ илъэсым ишышъхьэlу мазэ и 26-р ары.

- Зэкъошныгъэу ыкІи ныбджэгъуныгъэу зэдытиІэм тэ тырэгушхо, ахэр уахътэм ыушэтыгъэх. Лъыгъэчъэ заом тызыхэтым шъо шъутигъусагъ. Адыгеим илъэпкъхэм «тхьашъуегьэпсэу» къышъотэІо, анахь охътэ къиным шъукъызэрэдготыгъэм фэшІ. Абхъазым мамырныгъэ илъыным пае шъушІэрэ Іофхэм тащыгъуаз, лъэш дэдэу тышъуфэраз, — къыlуагъ Рауль Хаджимбэ.

Хъуадэ Адамэ дэзэуагъэу, иныбджэгъугъэу Мухамед Килба джащ фэдэу

шІэжь зэхахьэм хэлэжьагъ. Ар мы уахътэм щынэгъончъэнымкІэ Абхъазым и Совет исекретарэу мэлажьэ. Рауль Хаджимбэрэ Мухамед Килбарэ Адамэ ишъхьэгъусэгъэ Хъуадэ Светланэ гущыІэгъу фэхъугъэх ыкІи Ліыхъу-

жъым гъэхъагъэу иІэхэр ащ къыфаІота-

ТхьакІущынэ Аслъан рэзэныгъэ гущыІэхэр хьакІэхэм апигьохыгьэх. Ащ къызэриІуагъэмкІэ, Рауль Хаджимби абхъаз лъэпкъым и Хэгьэгу зао хэлэжьагъ, Адыгеим икІыгъэ кІалэхэу абхъазмэ агоуцогъагъэхэр игъусэхэу зэуагъэ, ахэр дэгъоу ешіэх.

– Рауль Хаджимбэ бэмышІэу Абхъаз Республикэм и Президентву хадзыгъ нахь мышІэми, хэгъэгоу зыщыпсэурэм шъхьафитыныгъэ иІэным пае бэ ышІагьэр. Зэоуж илъэсхэм Абхъазыр зэтегъэуцожьыгъэным фэш ышагъэри макІэп. Рауль Адыгеим къызэреблэгъагъэм Іофыгъошіубэ къызэрэкіэлъыкІощтым сицыхьэ тель, — къыхигъэщыгъ Адыгеим и ЛІышъхьэ.

Джащ фэдэу ТхьакІущынэ Аслъан къыІуагъ Урысыемрэ Абхъаз Республикэмрэ зэдэлэжьэнхэм тегьэпсыхьэгьэ Зэзэгыныгы ээдашыгым ишогышхо къызэрэкІощтыр. Ащ УФ-м и Президентэу Владимир Путинымрэ Абхъаз Республикэм и Президентэу Рауль Хаджимбэрэ 2014-рэ илъэсым ишэкlогъу мазэ кІэтхагъэх.

Абхъаз Республикэм и Президентрэ АР-м и Ліышъхьэрэ политикэм, экономикэм, культурэм ыкІи нэмыкІ льэныкъуабэмкІэ зэрэзэдэлэжьэщтхэм афэгъэхьыгъэ зэдэгущыІэгъухэр непэ яІэштых.

ЗэІукІэм къыдыхэлъытагъэу ныхэу зикІалэхэр Абхъазым щыкІогъэ заом щыфэхыгьэхэм аlукlэщтых, Къокlыпlэм щыпсэурэ лъэпкъхэм яискусствэхэмкІэ Къэралыгьо музееу Мыекъуапэ дэтым еблэгъэщтых ыкІи Къырымрэ Севастопольрэ Урысыем къызэрэхагъэхьажьыгъэхэм фэгъэхьыгъэ митингым хэлэжьэштых.

> АР-м и Лышъхьэ ипресс-къулыкъу

Сурэтхэр А Гусевым тырихыгьэх.

ЛИТЕРАТУРЭМ И ИЛЪЭС ФЭГЪЭХЬЫГЪ

Нарт ліыхъужъхэр пчэгум итых

Литературэм и Илъэс Адыгэ Республикэм зэрэщырагъажьэрэм фэгъэхьыгъэ зэхахьэ тыгъуасэ Мыекъуапэ **Дпыгэ Республ** кэм и Къэралыгъо академическэ къэшъокіо ансамблэу «Налмэсыр», Адыгеим и Лъэпкъ театрэу Цэй Ибрахьимэ ыціэ зыхьырэр, циркым иартистхэр концертым хэлэжьагъэх.

«Налмэсым» и Унэ шыкІогьэ зэхахьэм къыщыгущыІагъэх Адыгэ Республикэм культурэмкІэ иминистрэу Къулэ Мыхьамэтрэ Адыгеим лъэпкъ ІофхэмкІэ, ІэкІыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адыряІэ зэпхыныгъэхэмкІэ ыкІи къэбар жъугъэм иамалхэмкІэ и Комитет итхьаматэу Шъхьэлэхьо Аскэррэ.

Правительствэм икъулыкъушІэхэм зэрэхагьэунэфыкІыгьэу, Урысыем и Президентэу Владимир Путиным иунашъокІэ

2014-рэ илъэсыр культурэм и Илъэсэу тихэгъэгу щыкІуагъ. Мыгъэ литературэм и Илъэс Урысые Федерацием щызэхащагь. Адыгеим и Премьер-министрэ игуадзэу Наталья Широковар зипэщэ купыр литературэм и Илъэс тиреспубликэ зэрэщыкІощтым фэгьэзэгьэщт.

(Икlэух я 2-рэ н. ит).

Іофыгъохэм атегущыІагъэх

Наркотикхэм апэшlуекlогъэ- ниехэм наркотикхэр ащамызэукъоныгъэхэр къэмыгьэхъугьэнхэмкІэ межведомственнэ комиссиемрэ язичэзыу зэхэсыгьоу тыгьуасэ щыlагъэм тхьамэтагьор щызэрихьагь Адыгэ Республикэм и ЛІышъхьэу ТхьакІущынэ Аслъан. Ащ хэлэжьагьэх АР-м и Къэралыгьо Совет — Хасэм и Тхьаматэу Владимир Нарожнэр, республикэм и Премьер-министрэу КъумпІыл Мурат, министрэхэм я Кабинет хэтхэр, муниципальнэ образованиехэм ыкІи хэбзэухъумэкІо къулыкъухэм япащэхэр, нэмыкІхэри.

Апэрэ Іофыгьоу къызэрэугьоигьэхэр зытегущы агьэхэр бзэ--с-ги мехешажды жылы жарыны жа хьыгъэнымкІэ федеральнэ къулыкъум и ГъэІорышІапІэу Адыгеим щыІэм епхыгъэ учрежде-

нымкіэ республикэ комисси- гьэзекіоным фэюрышіэрэ юфшіэнэу агъэцэкіагъэм изэфэхьысыжьхэр ары. Ащ фэгъэхьыгъэу къэгущы агъэх АР-м хэгъэгу кіоці Іофхэмкіэ иминистрэ ипшъэрылъхэр зыгъэцэкІэрэ БрантІ Мурадинэрэ бзэджашІэхэм пшъэдэкІыжь ягьэхьыгьэнымкІэ федеральнэ къулыкъум и ГъэІорышІапІэу Адыгеим щыІэм иоперативнэ отдел ипащэ ипшъэрылъхэр зыгъэцэкІэрэ Сэмэгу Рустемрэ. Ахэм къызэраlyагъэмкіэ, непэрэ мафэм ехъулізу наркотикхэр хэбзэнчъэу зыгъэфедэгъэ, зыгъэзекІогъэ нэбгырэ 568-рэ бзэджашІэхэм пшъэдэкіыжь ягъэхьыгъэнымкіэ федеральнэ къулыкъум и ГъэІорышаппы Адыгеим щыюм епхыгьэ учреждениехэм ачІэс.

(Икіэух я 2-рэ н. ит).

«Адыгэ макь» Гъэтхапэм и 18, 2015-рэ илъэс

ТХЬАКІУЩЫНЭ Аслъан: «Къырым — зэфагъэ зыхэлъ екloлlaкl»

Адыгэ Республикэм и Ліышъхьэу Тхьакіущынэ Аслъан шіэныгъэ-практическэ конференциеу «Къырым: блэкІыгъэмрэ непэрэ мафэмрэ» зыфиІорэм тыгъуасэ хэлэжьагь. Гуманитар ушэтынхэм апыль Адыгэ республикэ институтым конференциер щыкіуагь ыкіи Къырым Урысыем зыхэхьажьыгьэр ильэс зэрэхъурэм ар фэгъэхьыгъагъ.

Мы форумыр къызэlуихзэ ТхьакІущынэ Аслъан къыхигъэщыгь Къырымрэ Севастопольрэ Урысые Федерацием зэрэхэхьажьыгьэхэм мэхьанэшхо зэриІэр ыкІи тихэгьэгу имызакьоу зэрэдунаеу итарихъ хъугъэ-шІэгъэ анахь инхэм ар ащыщэу ылъытагъ.

Адыгеим и ЛІышъхьэ Урысые Федерацием и Президент зэрихьэрэ Іофтхьабзэхэм зэрадыригъаштэрэр къыхигъэщыгъ ыкІи мы ІофыгьомкІэ телеканалэу «Урысыер-1» зыфиІорэм дыриІэгьэ зэдэгущыІэгьум Владимир Путиным къыщиІогъэ гущыІэхэр къыкІиІотыкІыжьыгьэх:

«... а чыпіэр ыкіи ціыфэу ащ щыпсэухэрэр гум къитынэнхэ тлъэкІыщтэп, лъэпкъ зэхэдз зиІэхэм зыфаер арашІэнэу... КІзух гухэльзу тиІагьзр Къырым тштэныр арыгъэп... Референдумым кізухзу фэхъугьэхэм тащыгъуаз. Типшъэрылъ тетэу тызекІуагъ!»

ТхьакІущынэ Аслъан агу къыгъэкІыжьыгъ Къырым къэ-

ралыгьо иныбэмэ ядзэполитикэ кІуачІэхэмрэ ягеостратегическэ федэхэмрэ зыщызэуталІэхэрэ чІыпІэу зэрэщытыгьэр ыкІи къызэрэнэжьырэр. Къырым киммерийцэхэм яколониеу щытыгь, скифхэм, таврэхэм, урымхэм, сарматхэм, готхэм ыкІи нэмык/хэм аштэу къы-

хэкІыгь. Мыщ дэжьым къэІуагъэмэ хъущт ижъырэ Урысыем ипщышхоу Владимир Святослав ыкъор Таврическэ Херсонес зэрэщаумэхъыгъагъэр. Пачъыхьэу ЯтІонэрэ Екатеринэ 1783-рэ илъэсым Къырым Урысыем къызэрэхигъэхьэгъагъэм мэхьэнэ гъэнэфагъэ иІэу

Урыс-тырку заом илъэхъан, Къырым кампаниеу 1854 1856-рэ илъэсхэм щыІагъэм, Апэрэ Дунэе заом, Граждан заом, Хэгъэгу зэошхом ялъэхъан Урысыем изэолІ мин пчъагъэмэ шъхьафитыныгъэм

пае Къырым ичІыгу ялъ щагъэчъагъ. Гитлер идзэхэр зызэхакъутэхэ нэужым Советскэ къэралыгьом ипащэхэм яшъыпкъэу акlyaчlэ рахьылlэгъагъ хыгъэхъунэныкъор зыпкъ игъэуцожьыгъэным.

СССР-щтыгъэм ипащэу Никита Хрущевыр 1954-рэ илъэсым, зыпари темыгущыІэу, кІэщакІо фэхъугьагь Къырым Украинем хэгъэхьэгъэным июф. ... Мыщ дэжьым къыхэгьэщыгьэн фае Советскэ Союзыр зызэбгырэз нэужым Украинэм хагъэхьэгъэ Къырым щыпсэурэ цыфхэм хэхъоныгъэ ашІыным иамал зэрямы агьэр. Ары пакІошъ, а лъэхъаным зэдемыгъэштэныгъэхэр нахь куу хъугъэх, - къыхигъэщыгъ Адыгеим и ЛІышъхьэ.

Сурэтыр А Гусевым тырихыгь.

ТхьакІущынэ Аслъан зэрилъытэрэмкіэ, мыщкіэ анахьэу зэрар къэзыхьыгъэр Киев иполитикэу Къырым щыпсэурэ лъэпкъхэр лъэныкъо пстэумкІи «украинизацие» шыгъэнхэм тегъэпсыхьагьэу пхыращыщтыгьэр ары. Киев хабзэр щызыlыгъхэм язекІуакІэ Къырым шыпсэухэрэм шынагьо къашъхьащигьахьэщтыгьэ.

Мы конференцием къыщыгущы агъэх республикэм иш эныгъэлэжьхэр, Къырымрэ Урысыемрэ ижъыкІэ къыщегъэжьагъэу зэкІэрыпчын умылъэкІыщт зэпхыныгъэу азыфагу илъыгъэм имэхьанэ ахэм къызэхафыгъ. Кавказ-къырым тарихъ-культурэ зэпхыныгъэхэм игъэкІотыгъэу къащыуцугъэх. Къырымрэ Черкесиемрэ я XV — XVIII-рэ лІэшІэгъухэм лъэпкъ-культурэ зэпхыныгъэхэу азыфагу илъыгъэхэм, Къырым тихэгьэгу щыщ зэрэхъужьыгъэм мэхьанэу иІэм ыкІи нэмыкІхэм анаІэ атырагьэтызэ ахэр къэгущыlагьэх.

— Къырым иІофыгъоу къэуцугъэр мамыр, демократие амалхэмкІэ зэшІохыгъэным ищысэу щыт, — къыхигъэщыгъ ТхьакІущынэ Аслъан.

Адыгеим и ЛІышъхьэ зэрилъытэрэмкіэ, Урысыем пэшіуекІорэ информационнэ заор зыщыкорэ ыки цыфхэр зыщагъэплъэхъухэрэ лъэхъаным, шІэныгьэ-практическэ конференциехэр ыкІи ахэм афэдэ Іофтхьабзэхэр зехьэгьэнхэм мэхьанэшхо иІэу щыт, сыда пІомэ цІыфхэм дунаим ыкІи тихэгъэгу къащыхъухэрэр тэрэзэу зэхашІыкІын, ахэм яфэшъошэ уасэ афашІышъун фае.

ИкІ эухым ТхьакІущынэ Асльан мы зэlукlэм хэлэжьагьэхэр зэкІэ ригьэблэгьагьэх Къырым Урысыем зыхэхьажьыгьэр илъэс зэрэхъурэм фэгъэхьыгъэ митингэу гъэтхапэм и 18-м пчыхьэм сыхьатыр 5-м Зэкъошныгъэм игупчэу Мыекъуапэ дэтым щыкоощтым.

Нарт ліыхъужъхэр пчэгум итых

(Икіэух).

Шъхьэлэхъо Аскэр зэхахьэм зэрэщыхигъэунэфыкІыгъэу, Адыгеим итхакІохэм, Урысыем илитераторхэм цІыфхэр аlуагъэкІэщтых, тхылъым пІуныгьэ мэхьанэу иІэм зыкъырагъэІэтыным пылъыщтых.

Артистхэм тыгъуасэ театрализованнэ едзыгьоу къагьэлъэгъуагъэр нартхэм яэпос фэгъэхьыгь. Сэтэнэе гуащэрэ Саусырыкъорэ ярольхэр Адыгэ Республикэм изаслуженнэ артистхэу Уарпэкъо Асыетрэ Къэбэхьэ Анзоррэ къашІыгъэх. Лъэпкъ театрэм иартистхэу Жъудэ Аскэрбый, Бэгъушъэ Анзор, Нэхэе Адамэ, нэмыкІхэм нарт лыххужъхэм щы эк э-псэүк эу яІагьэр къагьэльагьо.

ГущыІэгъу тызыфэхъугъэхэ артистхэу Уарпэкъо Асыет, Жъудэ Аскэрбый, «Налмэсым» икъэшъуакІохэу Хьакъуй Анжеликэ, Нэгъой Мадинэ, Бэрзэдж Сыхьатбый, фэшъхьафхэм къашіырэ рольхэр ашіогъэшІэгъоных.

Нартхэм язэlукіэ шъхьаlэу Хасэм упчІэжьэгъу щызэфэхъущтыгъэх, акъыл зыхэлъ гупшысэр къыхагъэщыщтыгъ, лІыгъэм ишапхъэ агъэлъапІэщтыгъ. Гъэхъагъэ е лъэкІ уимыІэу Хасэм ухагьэлажьэщтыгьэп. Нартхэм зэгурыІоныгъэ ахэлъыгъ, ІэпыІэгъу зэфэхъужьыщтыгьэх.

ШІур ем зэрэтекІорэр япсэукІэ нэшэнэшІу фэхъугъагъ. Нартедилинтольный ехад ехдехи мех театрализованнэ къэгъэлъэгьоным кІэлэеджакІохэр ягуапэу еплъыгъэх, залым тысыпіэ нэкі иІэжьыгъэп.

«Налмэсымрэ» Лъэпкъ театрэу Цэй Ибрахьимэ ыцІэ зыхьырэмрэ яхудожественнэ пащэхэу Хъоджэе Аслъанрэ Шъхьэлэхьо Светланэрэ тапэкІи зэдэлэжьэнхэу унашъо зэдашІыгъ. Литературэм и Илъэс культурэмрэ искусствэмрэ яюфышІэхэр чанэу хэлэжьэщтых.

Сурэтыр зэхахьэм къыщытырахыгъ.

ТыфэгушІо!

Чэсэбый Налбый Хьазрэт ыкъом псауныгъэ пытэрэ щыlэкlэ дахэрэ иlэхэу ыныбжь илъэс 60 зэрэхъугъэм фэшІ къунчыкъохьаблэхэу Мыекъуапэ шыпсэухэрэр лъэшэу ягуапэу фэгушюх!

Налбый, уикъоджэгъухэм лъытэныгъэ къызэрэпфашІырэм ишыхьат илъэс 15-м къехъугъэу къунчыкъохьаблэхэм яобществэу «Гугъэм» игъэцэкlэкlо гупчэ узэрэхадзырэр.

Уишъхьэгъусэу МэщлІэкъо Хьазрэт ыпхъоу Фатимэрэ орырэ адыгэ лъэпкъым идахэ языгъаlоу, цІыфыгъэмрэ адыгагъэмрэ яшапхъэ лъагэу зыlэтэу, lэдэбныгъэ дахэрэ гукІэгъу инрэ зэрылъ унагъохэу Мыекъуапэ щыпсэухэрэм зыкІэ шъуащыщышъ, инэу тышъуфэраз!

Пкъорэ уипшъашъэрэ зэрыкІорэ гьогум уигьэразэу, пхъорэлъф-къорэлъфхэм ясабый лъагъохэм уащыгушlукіэу, шіур уигьогогьоу уигьэшіэ гьогу бэрэ утетынэу тыпфэлъаю!

> Къунчыкъохьаблэхэм яобществэу «Гугъэм» игъэцэкІэкІо гупч.

Іофыгъохэм атегущыІагъэх

(ИкІэух).

Наркотикхэр хьапсчІэсхэм аІэкІагьэхьаным пае чэум къызэпырадзэу зэрагъэунэфырэр ыкІи ащ зэрэпэшІуекІохэрэр къыхагъэщыгъ. 2014-рэ илъэсым къыкІоцІ ащ фэдэ хъугъэшІэгъэ 28-рэ агъэунэфыгъ. ЗэкІэмкІи наркотик зыхэлъ пкъыгъо грамми 171-м ехъу къыхагъэшыгъ.

КолониитІумэ видеокамерэхэр ащагъэуцугъэх. Ау ахэр зэрагьэфедэрэм шІуагьэ къытэу АР-м и Лышъхьэ ылъытагъэп. Наркотикхэр хьапсчіэсхэм аіэкіэмыхьанхэм пае нахь гъэлъэшыгъэу лъыплъэнхэу афигъэпытагъ, анаІэ зытырагъэтын фаеу ылъытэхэрэр къыхигъэщыгъэх.

Нэужым наркоманием пэшІуекІогъэнымкІэ Іофтхьабзэу муниципальнэ образованиеу «Мыекъопэ районым» щызэхащэхэрэм къатегущы агъ муниципалитетым ипащэу Алексей Петрусенкэр. Наркотикхэм апыщагьэхэм ыкІи наркотикым епхыгьэ бзэджэшІагьэу зэрахьэхэрэм япчъагъэ икІыгъэ илъэсым нахь макІэ зэрэхъугьэр ащ къы-Іуагь. АщкІэ зишІуагьэ къэкІуагъэу ылъытагъэр спортивнэ площадкэхэу республикэм ипащэхэр яІэпыІэгьоу ашІыгьэхэр арых.

Іофтхьабзэм икІзух наркотикхэм апэшlуекІогьэнымкІэ комиссием иаппарат ипащэу Къудаикъо Юрэ пэшорыгъэшъ зэфэхьысыжь къышІыгь. Ащ къызэриІуагъэмкІэ, наркотикхэр ыкІи психотропнэ веществохэр хэбзэнчъэу зыгъэфедэхэрэм япчъагъэ 2014-рэ илъэсым нахь макІэ хъугъэ. 2015-рэ илъэсым щылэ мазэм и 1-м ехъулІэу наркотикхэр хэбзэнчъэу зыгъэфедэу республикэм щагъэунэфыгъэр нэбгырэ 1995-рэ мэхъу. Ахэм ащыщэу диспансер учетым процент 48-рэр, пэшІорыгъэшъ учетым процент 52-рэр ахэтых. Апэрэу наркоучетым нэбгыри 137-рэ хагъэуцуагъ, ащ хагъэк Іыжьыгъэр нэбгырэ 434-рэ мэхъу. Къыхэгьэщыгьэн фае наркотикхэм е нэмык психотропнэ веществохэм арылыкыгъэр икыгъэ илъэсым къыкІоцІ зэрамыгьэунэфыгьэр.

Наркотикхэр хэбзэнчъэу агъэзекІуагьэу бзэджэшІэгьэ 285-рэ 2014-рэ илъэсым Адыгеим щызэрахьагьэу республикэм ихэбзэухъумэкІо къулыкъухэм агъэунэфыгъ. 2013-рэ илъэсым елъытыгъэмэ, пчъагъэр 90-кІэ нахь макІ. БзэджэшІагьэ зезыхьэгьэ нэбгырэ 225-мэ пшъэдэкІыжь арагъэхьы.

КІэлэцІыкІухэм яцыхьэшІэгъу телефонэу зэрэ Урысыеу къынеІшфоІи медытырум иІофшІэн республикэм зэрэщызэхащагьэр ыкІи Іофтхьабзэу «Хьадэгъур зыщащэрэр ошІэмэ, къытаІу» зыфиюорэм изэфэхьысыжьхэм атегущыІэнхэу комиссием изэхэсыгъо хэтыгъэ Іофыгъохэм ащыщыгъ. Ау ар икъу фэдизэу къамыгъэхьазырыгъэу ТхьакІущынэ Аслъан ылъытагь ыкІи икіэрыкізу хэплъэжьынхэу унашъо афишІыгъ.

— Нэбгырэ пэпчъ иІофшІэн джыри нахь ыгъэлъэшын фае. деходнамо зи в Іофыгьохор ары непэ тызытегущыІэхэрэр. Наркотикхэр зыгъэфедэхэрэм япчъагъэ нахь макІэ шІыгъэным, ащ пыщагъэхэм зэрифэшъуашэу яІэзэнхэм ыкІи ащ зэфэхьысыжь дэгъухэр фэхъунхэм игъэкІотыгъэу Іоф адэшІэгъэн фае. Зипшъэрылъхэр тэрэзэү зымыгъэцакІэхэрэм пшъэдэкІыжь ахьыщт, — кІэухым къыІуагъ АР-м и Лышъхьэ.

ТапэкІэ нахь анаІэ зытырагъэтын фаеу ылъытэхэрэр ТхьакІущынэ Асльан къыхигьэщыгьэх, зымыгъэразэхэрэм къакІигъэтхъыгъ, унэшъо гъэнэфагъэхэр къафишІыгъ.

ПІАТІЫКЪО Анет.

Тазырхэм къахэхъощт

Коммунальнэ фэlо-фашіэхэм ауасэ ипіалъэм ехъулізу зымыткіз, тазырзу къыптыралъхьащтыр процент 17,7-м нэсэу къаіэтыщт. Джырэкіэ ар проценти 8,5-м шіокіырэп.

иминистрэ игуадзэу Андрей Чи- ипроценти 10 къыритыжьын фае. бис къызэриІуагъэмкІэ, тихэ- Коммунальнэ фэІо-фашІэхэр ъэгу щыпсэухэрэм япроцентитф фэдизым коммунальнэ фэloфашІэхэм ауасэхэмкІэ ренэу чІыфэхэр ательых. Ахэм азыщанэ фэдизым щыІэкІэ тэрэз яІ, лэжьапкІэ къаІэкІэмыхьэу пІон плъэкІыщтэп, ау шъхьахынагъэм къыхэкІэу ипІалъэм ехъулІэу уасэхэр атыхэрэп. Ахэм апае тазырхэм ахагьэхьонэу агъэнэфагъ. ИпІалъэм атынэу фэмыехэмэ, зыщыфаехэм арэт, ау уасэхэм хэгъахъо яlэу. Джащ фэдэу коммунальнэ фэloфашІэхэр афэзыгьэцакІэхэрэми финанс пшъэдэкІыжь ахьынэу агъэнэфагъ. ГущыІэм пае, гъэ-ІорышІэкІо компанием квитанцием къыритхэгъэ пчъагъэхэм имыщыкІэгьэ нольхэр агуигьэуцуагъэхэмэ ыкІи мытэрэзэу уасэхэр къызэритхыгъэр цІыфым къыушыхьатын ылъэкІыгьэ-

Урысыем псэолъэшІынымкІэ мэ. мытэрэзэу къыритхагъэм зэрэтфагьэцакІэхэрэм идэгьугьз уигъэрэзэнэу зэрэщымытыр ахэр зыгъэфедэрэм къыушыхьатын ылъэкІыгъэмэ, джащ фэдэу гурытымкІэ мазэм цІыфым ытырэм ипроцент 30 къыфызэкІагъэкІожьын фае.

Тиеплъык Іэхэр: Тэрэзынк Іи мэхъу тазырхэм зэрахагьэхъуагъэр, сыда піомэ ипіальэм зымытыгъэхэм чІыфэу ательыр «общедомовойкlэ» альытэхэрэм ахагъахъозэ осэтынымк Іэ дисциплинэ тэрэз зыхэлъхэм арагьэтэу бэрэ къыхэкІы. Ау зэкІэмэ анахь дэир мытэрэзыныгьэу зэрахьагьэхэр къэушыхьатыгъуаеу зэрэгъэпсыгъэр ары. Тхьаусыхэным узыхахьэкІэ, шъыпкъэм ыцыпэ унэсын умыльэк Іызэ уигьэпшъынышъ, ыуж уикІыжьын фаеу мэхъу.

СЭХЪУТЭ Нурбый.

«Адыгэ макь» Гъэтхапэм и 18, 2015-рэ илъэс

Лъэгапіэм икъэгъэлъэгъон

Шъхьэлэхъо Абу итхылъищ «Зэхэугьоегьэ тхыгьэхэм» яхьылІагь

ТхыльыкІэр цІыфыкІэ уІукІагъэм фэд.

Шъхьэлэхъо Абу

Тхылъыр шІу зылъэгъоу еджэрэмкІэ тын ин. Тхылъ пэпчъ ІофыгъуакІ, еплъыкІэ гъэнэфагъ. Непэ адыгэ литературоведением изытет, ихахъохэм уасэ афэпшІын хъумэ, ащ гъэхъэгъэ гъэнэфагъэхэр иІэх, лъэгэпІэ гъэнэфагъэ нэсыгъ. АщкІэ шыхьатых научнэ Іофшіагъэу къыдэкіыхэрэм япчъагъи, гупшысэ куоу ахэлъхэм арашІылІэрэ ушэтынхэри. ЯшІэныгъи, акіуачіи халъхьэу мыпшъыжьэу тишІэныгъэлэжьхэм Іоф ашІэ. Уегьэгушхо ахэм ясатыр ныбжьыкІэ шІэныгъэлэжьхэри къызэрэхахьэхэрэм.

Адыгэ литературэ шІэныгъэм ишІэныгъэлэжь кІуачІэхэм ягугъу тшІы зыхъукІэ, зыцІэ апэ къетІохэрэм ащыщ Шъхьэлэхьо Абу. Лъэпкъ Іофыгьохэр зигумэкІэу, адыгэ литературэм, литературоведением ятарихъ зынаІэ тезыгъэтэу алъыплъэхэрэм къахэкІыштэп «Шъхьэлэхъо Абу хэта?» зыІонышъ кІэупчІэн.

Шъхьэлэхъо Абу — филологие шіэныгъэхэмкіэ доктор, профессор, гуманитар шІэныгъэхэмкІэ Адыгэ республикэ институтэу КІэрэщэ Тембот ыцІэ зыхьырэм литературэмкІэ иотдел ишІэныгъэлэжь шъхьаІ, илъэсыбэрэ отделым ипэщагъ, Дунэе адыгэ академием иакадемик, Адыгэ Республикэми, Урысые Федерациеми шІэныгъэхэмкІэ яІофышІэшху, Урысыем итхакІохэм я Союз хэт, «Адыгеим и Щытхъузехь» зыфи-Іорэ медалыр къыфагъэшъошагъ. Кіэкіэу къэпіон хъумэ, ар — Адыг, илъэпкърэ иІофшІэнрэ афэшъыпкъэ ціыф.

Шъхьэлэхъо Абу ныбжь дахэ — илъэс 85-рэ иlэ хъугъэ. Ащ ехъулІэу итхыгъэжэр зэхэугъоягъэхэу тхылъищ хъоу къыдэкІыгъэх. Тхылъхэм шіэныгъэлэжь Іофшіэгъэ закъохэп къадэхьагъэр. Абу зыгъэгумэкІырэ лъэпкъ Іофыгъо зэфэшъхьафхэм рагъэшІыгъэ гупшысэхэр, еплъыкІэхэр тхылъ нэкІубгъохэм ащытэлъэгъух. Тхылъищыр ІофшІэгъэ ин. ахэм статьи 178-рэ къадэхьагъ. Пэублэ гущыІэр зытхыгъэр филологие шІэныгъэхэмкІэ докторэу Мамый Руслъан.

Апэрэ тхылъым къыдэхьэгъэ тхыгъэхэм унаІэ зытеозыгъадзэу ахэтмэ ащыщ «Таущтэумэ анахь тэрэза?» зыцІэр. Адыгэ зэхэтыкІэ зэдэгущыІакІэхэм яІофыгъу Абу игумэкІыкІэ мыщ зыщылъыІэсырэр. «Абу» тІоныр ара, хьаури «Абу Адышесовичыр» ара шІэныгъэлэжьым нахь тэрэзэу ылъытэрэр? Щэч хэлъэп, «Абу»-р ары ыгукІи ыпсэкІи ыштэрэр, ау

ар, сыхэмыукъомэ, непэрэ мафэхэмкІэ Абу фэдэу зыштэрэр, «шъхьакlo» зыщымыхъурэр бэп. «Мы Іофыгьом мызэу, мытюу тытегущывагъ. ЦІыфым ыцІэрэ ятацІэрэ зэпытэу къэпІоныр Іэдэбыгъэ нэшанэу зылъытэхэрэр щыІэх. фыр едтех деспахер сатыбеден лъэпкъи зы шыкіэ-гъэпсыкіэ горэмкІэ къегъэлъагъо. А Іэдэбыгъэр урысхэм къызэрагъэлъагъорэр цІыфым ыцІэрэ ятацІэрэ зэпытэу къаІохэзэ зэдэгущыІэнхэр ары. Адыгабзэм ащ фэдэ шапхъэ хэтэп. Ыціэ закъо епіозэ удэгущыіэнэу ары адыгабзэм шапхъэу иІэр. Узыдэгущы рэм ыц э закъо

зэхашІэр къыкІичынэу щытэп - ары Абу иеплъыкІэ.

естесхед мыстыхт еденоІтЯ статьяхэмкІэ Абу Іофыгъо зэфэшъхьафыбэм алъэГэсы: нарт эпосым изытет, шІэныгъэм иІофышІэхэм, орэдым ыкІуачІ, художественнэ гущыІэм изэгъэфэкІо-тхакІохэм ятворчествэ (Теуцожь Ц., КІубэ Щ., Пэрэныкъо М., Кэстэнэ Д., Мэхъош Р, нэм.), лІыхъужъныгьэр зизекІуакІэхэмкІэ шапхъэ хъугъэ ціыфхэм, гъэсэныгъэ-піуныгъэ Іофхэм.

Нарт эпосым ехьылІэгъэ гурышэ-гупшысэхэр къызщытыгъэ тхыгъэм «ПсынэкІэчъ мычъакъокІэ» еджагъ. «Кав-

рэр, «адыгэ литературэм иІофыгъо инхэр ренэу инэпльэгъу зэритхэр». ТхэкІо зэфэшъхьафхэм ятворчествэ улъыплъэн, героибэу ахэтыр къэбгъэнэфэн, зэбгъэпшэнхэ хъумэ литературэм хэшlык ин

фыуиІэн фае, ащ ихахъохэр уахътэм еппхынхэ плъэкІын фае. Абу ар къыдэхъу, ышІырэ гупшысэхэри, зэфэхьысыжьхэри Іупкі эу, гуры Іогьош Іухэу итхыгъэхэм яджэхэрэм алъегъэlэсы.

Ящэнэрэ тхылъми ятематиуехфактине и мене и мен

епіоныр шъхьакіо ащ епхэу е лъытэныгъэ фэмышІыгъэу къикІырэп» (н.35). Мыщ дэжьым еплъыкІэ зэфэшъхьафхэр щызэнэкъокъунхэ алъэкІыщт. Тэрэз, бзэм шэпхъэ гъэнэфагъэхэр иІэх, шапхъэхэр зыкІагъэнафэхэрэри уарыгъозэнэу ары. Іофшіапіэм лъэпкъ зэфэшъхьафхэр щызэдэлажьэхэ зыхъукІэ сыдэущтэу узекІощта, аціэ къяпіоу зафэбгъэзэщта зым ыціэкіэ, адрэм ыціэрэ ятацІэрэ зэгъусэхэу?! Абу иджэмакъэ зэкІэми зэхэтхымэ дэгъу, лъэпкъ нэшанэ тиІэн фае, ау непэ щегъэжьагъэу аущтэу тызекІощт тІонэу, гухэкІ нахь мышІэми, психологическэу тыфэхьазырэп, е тыщэукІытыхьэ. е тытешыныхьэ.

Лъэпкъ Іофыгъохэм, тынаІэ зытетын фаехэм ащыщ тиджэгу зэхэщакІэхэри. ЫпэкІэ зигугъу къэтшІыгъэм фэдэу, «лъэпкъыныгъэр» къахэнэн фае тинепэрэ джэгухэми. Уахътэр зэхъокіы, зэфыщытыкіэ-зэхэтыкіэхэми «современнэ», «моднэ» мэхьанэ зэттыхэрэ шІыкІэхэри ахэтэщэх, ау купкіыр купкізу къэнэн фае, адыгэ джэгу тюмэ адыгэ джэгоу зэхэтщэн, «джэгухэм язытет дэгъур къахэнэн, хабзэр къахэщын фае», хьатиякіом куп зэрищэн ылъэкіэу, ежьыри алъытэу ахэтын фае. Уахътэм зэхъокІыныгъэхэр фэхъухэми, лъэпкъ

каз къушъхьэхэм Іошъхьэмэфэ шыгуфыр къазэрэхэІэтыкІыгъэу, къызэрялъэгэкІэу,адыгэ нарт эпосыр тижэрыю творчествэ къыхэІэтыкІыгь...». Нарт эпосым ыкІуачІи, имэхьани иных, ар зие лъэпкъымкІэ зэнэкъокъухэу бэрэ упчІэ къаІэты. «...куоу ыбгъу пстэухэмкІи нарт эпосыр зэгъэшІэгъэным ычІыпіэкіэ гущыіэ зэдысым ученэхэр нахьыбэрэмкІэ хэтых. Ащ ижь пахъэ къызыщытырихырэ чІыпІэхэр загьорэ къыхэфэхэми, нарт эпосым изэгъэшІэнкІэ инэу ишІуагъэ къэкІошт научнэ Іофшіагъэу «Героический эпос «Нарты» и его генезис» (1967) зыфиlоу ХьэдэгъэлІэ Аскэр къыдигъэкІыгъэм... Эпосым иусэхэр зэхэугьоягьэхэу, щыкІэгьэнчьэу щэрэмыт фаеми, томи 7 хъоу 1969 — 1971-рэ илъэсхэм къызэрэдэкІыгъэр нарт эпосым изэгъэшІэнкІэ, иугъоинкІэ, икъыдэгъэкІынкІэ хъугъэ-шІэгъэ ин» (н.7). Эпосыр тие olo къодыекІэ икъурэп, ар къырыбгъэлъэгъонэу, ушэтынэу пшІыхэрэм лъапсэ афэхъун къэгъэлъэгъони уиІэн фае.

ТхэкІо зэфэшъхьафхэм ятворчествэ ехьылІагьэу тхыльхэм литературоведческэ статьяхэр къадэхьагъэх. Ахэм уяджэмэ, къыбгурэю Шъхьэлэхъо Абу литературэр шІу зэрилъэгъурэр, бэ зэреджэ-

афэхъугъ» зыфиюрэ тхыгъэм къыщегъэлъагъо нэмык! чылэгъуабэм афэдэу Очэпщые итарихъ, ащ инэбгырабэм ягъашІэ зэо илъэсхэр пычыгъо шlyціэхэу зэрахэхьагьэхэр, яльэуж къин къазэрэтенагъэр. Очеркхэу «Мэкъумэщыші», «Чылэм иефэнд» тигупсэ Очэпщые иурамхэр, ихьэблашъхьэхэр сынэгу кІэтэу сяджагъ. Дао зыфэсшІыжьызэ сяджагь къыдгот цІыфэу тыздэпсэухэрэм, тыздэлажьэхэрэм игъом уасэ афэтымышізу, ядахэ тымыІоу, тарымыгушхоу бэрэ къызэрэхэкІырэмкІэ. Абу сыригъэджэнэуи, зы Іофшіапіэ тыщызэдэлэжьэнэүи, сищысэтехыпІэнэуи синасып къыхьыгъэшъ, зэрэсшіагъэмкіэ, зы цыф шэн-гъэпсыкіэ шіагьо хэлъ: шІурышІоу дэйкІэ зыми игугъу ышІырэп, шэн дэй горэ къыхэфагьэу зыцІэ раІорэм, дэгъугъэ горэ зэгорэм ышІэгъагъэмэ, акіыіу къышіыщт, нэмыкІынэкІэ уригъэплъыщт. Ежь «хэукъоныгъэ зышІыгьэми» щытхъузэ зыкъыригъэшІэжьыщт. - Ащкі уєше пъзит е при на при кІэгъэ дэдэу щытхэ гукІэгъумрэ шІульэгьумрэ цІыфхэм афытегъэшІы. Абу итхыгъэхэм яхьатыркіэ, ныбжьымкіэ тшіэнхэу мыхъугъэхэми, ягугъу зэхэтхымэ, «ары, сэ сикъоджэгъух. ахэр очэпщыех» сІон слъэкІынэу, тэмэ лые къызгуагъакізу «нэіуасэ сафэхъугъ» очеркхэм ягеройхэм. «МэкъумэщышІэм» хэт Кушъу Ибрахьимэ «КІэкІкъо Чэхъу піомэ, ціыкіуи ини къэзымышІэн къуаджэм дэсэп. Шъабэу кloy, шъабэу гущыІэу, шъыпкъэгъэ пытэ зыхэлъ, лъытэныгъэшхо зыфашІырэ, шъхьэкІэфэшхо зэрахырэ лыжъ шагъу Ибрахьимэ... ЩыІэныгъэ гъогу кІыхьэу къыкІугъэм ежь Ибрахьимэ лъытэныгъэу

цыфхэм фашырэр, шъхьэкіэфагъэу рахырэр ы эшъхьит ук э къылэжьыгъ». Ибрахьимэ илlакъо лъызыгъэкІотэрэ ыкъо, ащ ыкъожьхэр чылэмкІэ тигъунэгъухэу мэпсэух. Ахэм якъэлэпчъэІу тетІысхьапІэ лІыжъ цІыкІоу Ибрахьимэ тесэу, блэкІыхэрэм яшіуфэс сэлам нэгушіоу къырыригъэзэжьэу къысщыхъоу тхыгъэр зэхэсшІагъ. Ащ фэдэ такъикъ шlагъоу гупшысэкlэ тызхищагъэхэмкІэ Абу сыфэ-

Художественнэ литературэм, лъэпкъ ІорыІуатэхэм яугъоижьын, якъэІотэжьын мыбэми зыгорэ хишІыхьэгъахэу щытмэ, ащ ыцІэ аригъашІэмэ шІоигьоу Абу фэсакъы, къыреІо. Ахэм ащыщых МэщфэшІу Шъалихьэ, Пэнэшъу Исхьакъ. Ахэм художественнэ тхыгъэхэр бэ дэдэу ямыlэхэми, яlэм икъэхъукіэ, гъэфедакіэу фашІыщтыгъэр,ямэхьанэ къытлъегъэlэсых. «Творческэ кlyaчlэ зыхэлъэу нахьыпэм ефэндэу Іоф зышІэщтыгъэхэу, джы кІэлэегъаджэу Іоф зышІэхэу езыгъэжьагъэхэм ясэнаущыгъэкІэ зэкІэ зэшІуахыщтыгъэ: кІэлэегъэджэ Іофэу ашІэрэм щагъэфедэнхэу апэрэ художественнэ произведениехэр атхыхэу рагъажьэ. Ыпэм ефэндыгъэхэу, нэужым Совет хабзэм иапэрэ кІэлэегъаджэхэм араб гъэсэныгъэ зиІэ диншІэныгъэлэжьхэм — къащежьэ адыгэ тхыгъэ литературэр» (я Зтх.,н.29). Лъэпкъ художественнэ гупшысэм икъежьапІэ Іутыгьэхэми, зезыгьэушхугьэхэми, кіочіакізу къыхахьэхэрэми ятворчествэ лъэплъэ, уасэ фешІы. Зитворчествэ лъэныкъо горэкіэ нэмыізми зэхимыфыгьэ, къызтемыгущы агъэ адыгэ тхакІохэм ахэтэп. Ащи шІокІэу урыс тхакІохэм ятворчестви икъэлэмыпэ анэсы (М. Горькэм, И. Крыловым, С. Михалковым, нэмыкіхэм).

Абу мэхьанэ зэритэу, гъунэ зылъифырэмэ ащыщ лъэпкъ гъэзетыр, ащ къыкІугъэ гъогур («Гъэзетыр — лъэпкъыбзэм ытам, игукІуачІ»). «Адыгэ макъэм» пъэпкъым ымакъэ зэригъэІурэм, къызэриухъумэрэм рэгушхо.

Шъхьэлэхъо Абу ихэшыпыкІыгъэ тхыгъэхэр зыдэхьэгъэ тхылъищыр зышіогъэшіэгъонэу еджэщтхэр, пшъхьапэ зыфэхъуштхэр зэрэмымакіэм. еплъыкІэ-гупшысакІэхэр къызэригъэущыщтым тицыхьэ телъ. Абу итхыгъэхэм лъэпкъ тарихъым ыцыпэ горэ ахэмыгъотэнэу щытэп, литературэ тхыгъэм икъежьапІэ, лъэхъэнэ зэфэе вымыне в поставания и поставания в постава ІэпыІэгъушІух. ТхылъыкІэхэм «Гъогу маф!» ятІозэ, джыри къыкІэлъыкІощтхэм тяжэ.

ШЭУДЖЭН Тэмар. Гуманитар ушэтынхэмкіэ АР-м иинститут июфыші, филологие шіэныгъэхэмкіэ кандидат.

Якутием щы агъ

Къэралыгъо Думэм псауныгъэр къэухъумэгъэнымкІэ и Комитет хэтэу Натхьо Разыет блэкІыгьэ тхьамафэм Республикэу Саха (Якутием) щы Іагь, Урысые Федерацием и Федеральнэ ЗэІукІэ и Къэралыгьо Думэ илІыкІо куп хэтэу Іофтхьэбзэ заулэмэ ахэлэжьагь.

ЛІыкІо купымрэ Натхъо Разыетрэ Якутием иреспубликэ сымэджэщэу N 1-м, Магарасскэ участкэ сымэджэщым, республикэ сымэджэщэу N 2-м, Якутскэ республикэ онкологие диспансерым ыкІи нэмыкІ Іэзапіэхэм ащыіагьэх, сымаджэхэм зэря азэхэрэр, врачхэм апашъхьэ къиуцорэ Іофыгъохэр

ыкІи ахэм язэшІохынкІэ амалэу шыІэхэр зэрагьэшІагьэх.

Республикэр ренэу зыщычъыІэ чІыпІэхэм ащыщ. Якутием чіыопс амалэу иіэхэм ямылъытыгъэу, медицинэ учреждениехэм кадрэм ылъэныкъокІи, мылъкукІи, техникэкІэ зэтегъэпсыхьэгъэнхэмкІи Іофышхо зэрашІагъэр непэ нафэ къыт-

фэхъугъ. Ау Іофыгъо гъэнэфагьэхэри шыІэх, ахэм язэшІохын федеральнэ хэбзэгъэуцухэр чанэу хэлэжьэнхэ фае, — хигьэунэфыкІыгъ Натхъо Разыет.

Къэралыгъо Думэм псауныгьэр къэухъумэгьэнымкІэ и Комитет зэхищэгъэ Іэнэ хъураем Натхъо Разыет хэлэжьагъ. ЦІыфхэр макІэу зыщыпсэурэ ыкІи транспорткІэ зылъыІэсыгьое чыпіэхэм медицинэ Іэпы-Іэгъу зэращарагъэгъотырэм ар фэгъэхьыгъагъ. Урысые Федерацием и Федеральнэ ЗэlукІэ и Къэралыгъо Думэ идепутатхэм, Урысые Федерацием и Федеральнэ ЗэlукІэ ФедерациемкІэ и Совет хэтхэм анэмыкіэу, Къокіыпіэ Чыжьэ федеральнэ шъолъырым ихэбзэгъэуцухэм икъэралыгъо хабзэ игъэцэкІэкІо къулыкъухэм ялІыкІохэр ащ хэлэжьагьэх.

Іэнэ хъураем къызэрэщаІуагъэмкІэ, Федеральнэ законэу N 323-р зытетэу «Урысые Федерацием щыпсэухэрэм япсауныгъэ къэухъумэгьэным ехьылlагъ» зыфиlорэм диштэу чlыпІэ Іудзыгьэхэм ащыпсэухэрэм пэублэ медикэ-санитар Іэпы-Іэгъу защарагъэгъотын алъэкІыщтыр район гупчэхэр ары ныІэп. Якутием ихэбзэгьэуцухэм язаконодательнэ иницитивэхэу Урысые Федерацием и Федеральнэ ЗэlукІэ и Къэралыгьо Думэ ІэкІагьэхьагьэхэм Урысые Федерацием псауныгьэр къэухъумэгьэнымкІэ и Министерствэрэ Урысые Федерацием и Правительствэрэ къадырагъэштагъэп.

— ТызытегущыІэрэ ІофыгьомкІэ Урысые Федерацием псаунытьэр къзухъумэтьэнымкіэ и Министерствэ еплъыкІзу иІэр умыгъэшІэгъон плъэкІырэп. Мы Іофыгъор парламент едэІунхэм къащахалъхьанэу, лъэныкъо пстэури ахэм къарагъэблэгъэнэу игъоу сэлъэгъу, къыщијуагъ Іэнэ хъураем Натхъо Разыет.

Къэралыгьо Думэм псауныгьэр къэухъумэгьэнымкІэ и Комитет ипащэ игуадзэу Сергей Дорофеевми ащ къыдыригъэштагъ.

КЪАНДОР Анзор. Урысые Федерацием и Федеральнэ Зэіукіэ и Къэралыгъо Думэ идепутат иіэ-

О ІЭНЭ ХЪУРАЕР

ЦІыфым иузынчъэныгъэрэ щы і экі э-псэукі э амалхэмрэ **ЗЭПХЫГЪППЭХ**

Гъэтхапэм и 12-м, 2015-рэ илъэсым Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ тхыльеджапІэ Іэнэ хъурае щызэхащэгьагь щэфакІохэм яфитыныгьэхэр кьэухьумэгъэнхэм и Дунэе мафэ фэгъэхьыгъэу.

Ильэс кьэс, хабзэ зэрэхъугъэу, мы мэфэкІыр зы мурад горэм тегъэпсыхьагьэу макlo. 2015-рэ илъэсыр Дунэе Федерацием ищэфэн организациехэм игъоу зэралъэгъугъэу, анахь зигьо Іофыгьоу — «ЦІыфхэм анаІэ шхыныгъо къабзэхэм атырагъэтынхэм ыкІи ашъхьэкІэ нахь зыфэгумэкІыжьхэу, щыІэкІэ шэпхъэ тэрэзхэм арыгъозэнхэм» фэгъэхьыгъагъ. Ащ елъытыгъэу Іофтхьабзэм гухэлъэу иІагъэр — цІыфхэм мы лъэныкъомкІэ ягъэсэныгъэ зыкъегъэІэтыгъэныр, шхыныгъо тэрэзхэр, шхэкІэ шапхъэхэм яхьылІэгъэ шІэныгъэхэр аІэ-

ЩыІэкІэ-псэукІэ тэрэзым, дэгъум, баим, икъум, хэткІи шъэфэп, псауныгъэр ухъумэнымкІэ нэбгырэ пэпчъ ищыкІагъэр, ифэныкъуагъэр зэригъотылІэжьынымкІэ мэхьанэ иІэу зэрэщытым. Ау тІэкІу нахь узегупшысэкіэ, пшхырэ шхыныгъохэм якъэбзэгьэ-лъэшыгьэ, шlyагъэу ахэм ахэлъым, цІыфым игъашІэ икІыхьагъи, иІофшІэкІэ хабзи, ышъуи, ыли, зэрэхахъуи, зызэриІэти — ыпкъышъолкІи, иакъыл чаныгъи, ыгу изытети пстэури бэкlэ зэрялъытыгъэр зэхэошІэ.

кІэгъэхьэгъэнхэр ары.

Адэ щыІэкІэшІум, псауныгьэ зэтетым ищыкІэгъэ пстэури жьи, пси, фаби, чъыІи, шхыныгьо дэгьуи, щыгьын гупсэф тэрэзхэри тиlэха, зэтэгъотылІэжьыха?

Джары зэкІэ зыфэкІожьырэр. Сыда мы лъэхъаным анахьэу цІыфым ипсауныгъэ утын фэхъурэри, шъхьапэ фэхъоу къымыгъэгъунэмэ мыхъущтыри? Мы упчІэхэм джэуап аратымэ ашІоигъоу цІыф гъэсэгъабэ, щэфакІохэм яфитыныгъэхэр къэухъумэгъэнхэмкІэ къулыкъу зэфэшъхьафхэм ялІыкІохэр, апшъэрэ ыкІи сэнэхьат зэгъэгъотыпІэ гурыт еджапІэ2010-рэ илъэсым ыштагъэр, шхыныгъохэм якъэбзагъэ ухъумэгьэным, шхэкІэ шэпхъэ икъухэр къэгъэгъунэгъэнхэм, цІыфым ипсауныгьэ фэсакъыгьэным, хэти кІуачІи, амали иІэу псэуным телъытагъэу 2020-рэ илъэсым нэс ыукъудыеу зэрэщытыр къыІуагъ. Зыныбжь икъуНепэ обществэм анахь ищыкІагьэр мы лъэныкъохэмкІэ шІэныгъэхэр (здоровое питание шхыныгъо къабзэхэмкІэ, шІуагьэ зиіэхэмкіэ, щыіэкіэ-псэукіэ хабзэхэу псауныгъэр зэтетыным фэшіушіэхэрэр бгъэцакІэхэмэ), къыпшъхьапэнхэу ылъытагъ.

хэм ащеджэхэрэр къызэхэхьэгъагъэх.

Іэнэ хъураер къызэІуихыгъ мэфэкі гущыіэ фабэкіэ тхылъеджапіэм техническэ ыкіи экономическэ литературэмкІэ иотдел ибиблиографэу Аулъэ Бэлэ. ШэфакІохэм я Дунэе мафэ илъэс къэс цІыфхэмкІэ шъхьапэ хъун зылъэкІыщт Іофыгъохэр зэрэзэшІуихырэр ищыкІагъэу ылъытагъ. Лъэпкъ тхылъеджапІэм илъэси 6 хъугъэу щэфакіохэм (ціыфхэм) яфитыныгъэхэр нахь зэхэфыгъэу ягъэшІэгъэнымкІэ Гупчэ зэриІэр, ащ упчіэхэмкіэ бэмэ зыкъызэрэфагъазэрэр ыкІи ІэпыІэгъу зэрагьотырэр къыІуагъ. ЩыІакІэм чІыпІэ гъэнэфагъэ щызиІэ цІыфым ипсауныгьэ анахь зэлъытыгъэр щыІэкІэ-псэукІэ амал тэрэзыр арэу зэрэщытыр, шхыныгъо къабзэхэм, шхэкІэ шэпхъэ дэгъум непэрэ зэхахьэр, зэхэгущы эгъур зэрафэгъэхьыгъэр къыхигъэщыгъ.

АР-мкІэ Роспотребнадзорым игъэ Іорыш Іап Іэ иотдел ипащэу Къэрдэн Рэщыдэ игущыІэкІэ Іэнэ хъураер лъигъэкІотагъ. ЦІыфымкІэ анахь мэхьанэ зиІэр псауныгъэ иІэныр ары. ЦІыфхэр узынчъэхэмэ, обществэми хэхъощт, зиІэтыщт. УФ-м и Правительствэ и Унашъоу

гъэ цІыфи, сабый пкъышъолми сыдигъокІи ящыкІэгъэ гъомылэпхъэ къэбзэ икъухэу дэгъэ зэфэшъхьафхэр, углевод псынкіэхэр, пхъэшъхьэ-мышъхьэхэр, хэтэрыкІхэр, пцэжъые ыкІи хыгъомылэхэр пкъырыхьанхэм имэхьанэ кІигъэтхъыгъ. Ау пшхырэр дэгъуми, шхэкІэ ха-

Бибэ Фатим.

бзэр умыгъэцакІэу, икъоу пкъышъолым ар хахьэу ымыгъэткІумэ, хьаулые зэрэхъущтыр къыІуагъ. ЦІыфхэм ящыкІэгъэ гъомылэпхъэ шъхьаІэхэм ядэгъугъэ лъыплъэхэу ыкІи ахэр ягъэгъотыгъэнхэмкІэ программэ зэфэшъхьафхэм Іоф зэрашІэрэм анаІэ тыраригъэдзагъ.

ЩыІакІэм сыд идэгъугъэми, узфэсакъыжьэу, узпылъыжьыми дэйхэр, мыхъунхэр зэрэхэхъухьэрэр къыІуагъ. Ащ елъытыгъэу, шхынхэу, гьомылапхъэсшыпелыш едыфешымыт) уех ащэхэрэм язэхэтыкІи, піальэу яІи лъэшэу уафэсакъын зэрэфаер кІигьэтхъыгь. Ежь Роспотребнадзорым мы лъэныкъомкІэ Іофэу ышІэрэм, уплъэкІун зэфэшъхьафхэр зэрэзэхащэхэрэм, анахьэу ермэлыкъ зэхахьэм лэу, щэу, къэкІырэ лъэпкъ зэфэшъхьафхэу къыращалІэхэ-псынкі у къызэльыхъунхэмкі э арамышІылІэмэ зэрауплъэкІурэр, гьогубгьухэм ащыщэхэрэми зэрахахьэхэрэр, къуаем, щэм, тхъум якъэбзагъэ ишапхъэ е помидор, нэшэбэгу, бжыны, къэбаскъ зыфэпІощтхэм химиекІэ ямыгуаохэмэ зэрэзэрагъашІэрэр къыІуагъ. Гъомылапхъэм изытет агу зыримыхьыкіэ, мытэрэзкіэ гуцаф зэрашізу, щакіом ар зэрэіахырэр, хьыкум зэрэтырашІыхьэрэр ыкІи ащкІэ унашъо зашІыгъэ уж а шхыныгъохэр зэрагъэкІодыхэрэр къыІуагъ.

ЦІыфым ежь-ежьырэу ыпкъышъол ышІэу, ар зэхихэу, къекіурэ-къемыкіурэм фэсакъэу, шІуагъэ зиІэ гъомылапхъэкІэ

игъом шхэу тэрэзэу, игъом чъыеу, къэбзэныгъэ зэрихьэу, икІон-чъэн-зыплъыхьани ригъэкъоу ищыІэныгъэ фэсакъымэ, псауныгьэ зэриІэщтыр кІигьэт-

Іэнэ хъураем зигъо Іофыгьоу къыщаІэтыгьэм тегьэпсыхьагьэу къэгущы агь Адыгэ РеспубликэмкІэ уплъэкІокІо-ушэтэкІо лабораторием испециалистэкспертэу Бибэ Фатимэ. «Гъомылэпхъэ тэрэз» тюмэ къикІырэр, ар къызэрэпшІэщт нэшанэхэм къащыуцугъ. Ежь зыфэгьэзэгьэ ІофшІэн льэныкьор - шхынхэм шІуагъэу ахэлъыр, ащыкІэрэр зэхафыныр арэу зэрэщытыр къыІуагъ. Ушэтынхэу ашІыхэрэмкІэ щысэхэр къыхьыгъэх. ЦІыф пкъышъолыр зыфэныкъо витаминхэу А, Е, С, В зыфэпІощтхэр ахэм зэрахэлъхэр, ау чіыгъэшіухэмкіэ зэрягуаохэрэм къыхэкІэу, нитратхэр — свинец, ртуть зыфэпІощтхэр бэу зыхэлъхэр къызэрахэкІыхэрэр, ахэм псауныгъэр зэрэзэщагъакъорэр, лъэшэу уафэсакъын зэрэфаер кІигъэтхъыгъ. Ау Адыгэ Республикэм къыщыдагъэкІырэ шхынхэр тэрэзынхэм ренэу зэрэлъыплъэхэрэр, санитар шапхъэхэм адиштэу Іофэу зэшІуахырэм къатегущы Іагъ. Республикэм ишхыныгъохэм язытет уасэ сыдигъуи зэрэратырэр кІигъэтхъыгъ. Ау унагъо пэпчъ лъэшэу мы ІофымкІэ ынаІэ зытетыжьэу, ясабыйхэм япсауныгьэ фэсакъхэу, ахэмкІэ яамалхэр ашІэу, зыфырикъужьынхэм мэхьанэ зэриІэр къыІуагъ.

Псауныгъэ дэгъу уиІэным къыдилъытэрэ пстэумэ апэрэр шхэныр ары. Непэ зэкІэ къэтэщэфы. Арышъ, тучанхэм Іоф ащызышІэрэ щакІохэми ягулъытэ-гумэкІ, ячаныгъэ-хъупхъагъэ мэхьанэ зэриІэр къэгущыІагъэхэм къыхагъэщыгъ. ЩэфакІохэмрэ щакІомрэ азыфагу зэгурыІоныгьэ илъыным, зэфэсакъыжь-зэрэлъытэныгъэм мэхьанэ зэриІэр къаІуагъ. Ау гузэгъэбгъэ-зэмызэгъыныгъэхэр щы ак Іэм къызэрэхафэхэрэр, умышІэрэм укІэупчІэн, къулыкъухэм зафэбгъэзэн зэрэфаем гу лъарагъэтагъ.

Специалист зэфэшъхьафхэу Іэнэ хъураем хэлэжьагъэхэм цыфхэм яупчіэхэм джэуап кІэкІ ІупкІэхэр къаратыжыыгьэх, уишІэныгъэ хигъахъоу ыкІи шІыкІэ уигъашІэу Іофтхьабзэр гъэпсыгъагъэ.

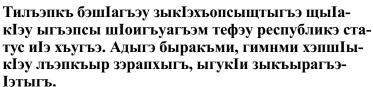
> **ДЗЭУКЪОЖЬ** Нуриет.

Сурэтхэр Іэшъынэ Аслъан тырихыгъэх.

Гъэтхапэм и 18, 2015-рэ илъэс «Адыгэ макь»

Адыгэхэм ядунэеlyaт

ЗэхапшІэу апэрэ мафэхэм къащегъэжьагъэу къулыкъушІэхэми, ціыф къызэрыкіохэми республикэм ылъапсэ зэрагъэпытэщтым фэбанэхэу рагъажьэ. ЗэлъашІэрэ модельер цІэрыІоу Стіашъу Юрэ лъэгъушъуашэу (платье-символ) иІэмэ анахь ыгьэльапІэрэмэ ащыщхэу «шъошэсынхэу» (платье-обелиск) «ООН», «ТекІоныгь», «Толерантность», «Мамырныгьэм ибзыу» ыкІи «Адыгэ Республикэр» ыІуи зэджагьэхэр апэрэу цІыф жъугъэхэм апашъхьэ къызыригъэ-

уцогъагъэхэр республикэм и Конституцие тегущыІэхэ зэхъухэр ары. Мыгъэ ар илъэс 20 мэхъу.

Стіашъу Юрэ зыпшъэ кіогъое шъошэсынхэу 50-м ехъу, гупшысэ куухэр къызиІотыкІырэ лъэгъушъуашэхэр ыкІи ІэшІыгъэ пкъыгъо зэфэшъхьафхэу 100-м къехъу ышІыгъ. Непи къэуцу имыІэу ахэм ахегъахъо.

Ахэр цыфхэм алъэгъунхэшъ, «адэгущыІэнхэм» фэшІ Адыгэ Республикэм и ЛІышъхьэу ТхьакІущынэ Аслъанэ, Премьерминистрэу КъумпІыл Муратэ, культурэмкІэ министерствэм, общественнэ хасэхэм ятхьаматэхэм анаІэ къытырагъэты, ІэпыІэгъушІу къыфэхъух. Мыхэм зэкіэми яшіуагъэкіэ Темыр Кавказым къыщегъэжьагъэу къалэхэу Черкесскэ, Пятигорскэ, Кисловодскэ, Краснодар, Налщык, Ставрополь, Москва, Таллин, къэралыгъо-

хэу Германием, США-м, Сирием, Иорданием, Турцием анэсыжьэу Юрэ ишъошэсынхэм, илъэгъушъуашэхэм апашъхьэ Іэгутео мэкъэ орхэр бэрэ ащы-Іугъэх. Адыгэ Республикэм икъэбар дахи цІыф лъэпкъыбэмэ алъагъэІэсыгъ. КІымэфэ Олимпиадэу Шъачэ щыкІуагъэм Стіашъум иіахьышіу хишіыхьагь. Зэнэкъокъухэр окlофэхэ «Адыгэ Унэм» «метеэльэгьопІэ зал СтІашъум иІэшІагъэхэр щылэжьагьэх. Мы мафэхэм нэбгырэ мин пчъагъэм «...сыпфэраз адыгэ лъэпкъым нэІуасэ сызэрэфэпшІыгъэмкІэ...», «сыпфэраз мыщ фэдэ лъэпкъ дахэр

тхылъым бэмэ къыдатхагъ. Мыхэм сагъаю: Стіашъу Юрэ июшагъэхэр Адыгэ Республикэ закъор арэп зиер, Урысыешхоми ие закъоп, ар дунаим ціыф льэпкьэу тетхэм зэкіэми зэдыряй. Сыда піомэ адыгэхэм ліэшіэгъу пчъагъэрэ аугъоигъэ культурэм хэлъ гупшысэ куухэр, льэпкъым игъэшІэ гьогу зыфиузэнкІыщтыгъэ гугъэ инхэр, къакІэхъухьэрэ ныбжьыкІэхэр зыфапіущтыгьэ ціыфыгъэ къабзэр дышъэ Іудэнэ псыгъохэу мэстэнэ бгъузэм рищыгъэхэмкІэ СтІашъум зэрипхыхи, ыгъэкІэракІэхи, ыфапэхи, псэ къапигъэк і эжьи иреспубликэ ынэпэ шъуашэхэу, лъэпкъым исаугъэтхэу зэрэдунаеу апашъхьэ ригъэуцуагъэх.

зэрэсэбгьэшІагьэмкІэ...», «...сы-

дэу шъуишъуашэхэр дэхэ дэдэ-

ха, сыдэу шъуихабзи, шъуигу-

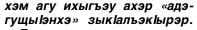
гъэхэри къабзэха...» аlозэ гъозэ

фэдиз уасэ ціыфхэм къызы- нэіуасэ къафэхъухэрэ ціыф-

фашІырэ ІэшІагъэхэм сыд гупшыса СтІашъур афэзыщагьэр? Ахэм атекІодэгьэ кІуачІэр тыдэ Юрэ къырихыра? Ахэм къаІотэрэ хъишъэхэр, ахэлъ гулъытэ инхэр модельер цІэрыюм хэта зылъигъэ!эсы шюигъор? Мыхэм яджэуап СтІашъум игъэшІэ лъагъо урыкІо зыхъукІэ къыхэІукІы.

Тикъэралыгъо лъэхъэнэ къинэу зэпичыгъэхэр зэкІэ — колхоз зэхэщэгъу бырсырыгьохэм къащегъэжьагъэу гъаблэм, заом, «перестройкэм» къыздахьыгъэ тхьамыкІагъохэм къанэсыжьэу — Стіашъу Юрэ ышъхьэкіэ ыушэтыгъэх. Ау ащ пае Юрэ ыгукіэ жъалым хъугъэп. Хьау, хъугъэп! Арэущтэу хъуныр хэгъэкІи, хьалэлныгъэ дахэу, шіульэгьуныгьэ кьабзэу, гукІэгъуныгъэ фабэу а лъэхъанхэм цІыфхэм къахэнэжьыгъэгъэ тіэкіури цэрыцэу ыугъоижьхи, ежь илъэпкъ фыри і э шіульэгъу инымкіэ ыпсыхьажьхи, зэрэдунаеу афищэигъ. Джары непэ СтІашъу Юрэ и Іэш Іагъэхэр зэк Іэ Мыхэм уяплъы зыхъукіэ, уп- **шіум, дэхагъэм, мамырныгъэм нышъ, ятіонэрэ къещэкіы**чlабэ угу къырагъэтаджэ. Мощ **зыкlыфэлажьэхэрэр. Джары гъор ебгъэжьэнэу икъущт.**

Европэм икъэралыгъохэм ялІышъхьэхэм, дин пащэхэм, пропагандистхэм ыкІи нэмыкІ пащэхэм щэІагъэм (толерантностым) игъэкІотыгъэу игугъу ашІзу зырагъэжьагъэр илъэс зыбгъупшІ нахьыбэ хъугъэп. Стіашъум и і эшіагь эхэмкі этолерантностым игугъэ лъапІэхэри, ыкіочіэ ини, ціыфлъэпкъ зэгурыІоныгъэ лъапсэ кІоцІылъэу зыфэбанэрэри 1990 — 1995рэ илъэсхэм къыщегъэжьагъэу непэ къызнэсыгъэм цІыфхэм алъегъэІэсы. Ащ гугъэ пытэ къысеты: мамыр щы ак Іэр дунаим щэпытэфэ Юрэ ышІыгъэ шъошэсынхэр гъозэжъуагьохэу цыфхэм афэлэжьэштых.

Юрэ лъэгъушъуашэхэу ышІыгъэхэр зы музей залым чІафэхэрэп. Ащ фэдизыр, пкъыгьо ыкІи бзыхьаф цІыкІу зэфэшъхьафхэр ыгъэфедэхэзэ, ІэкІэ ыдыгъэх. Мыхэм уяплъэу музеим учІэт зыхъукІэ, «Іудэнэ метрэ тхьапша ахэхьэгъэштыр?» — ошІэ-дэмышІэу упчІэ пшъхьэ къимыхьанэу хъурэп. Сэри зэгорэм а упчІэр Стіашъум фэзгьэзэгьагь.

Ар къэслъытэнэу сыгу зыкІи къэмыкІыгъ, — Юрэ ыгьэшІагьоу къысэплъыгь. Зэрэсишъыпкъэр зелъэгъум, тызыкІэрыт шъуашэм Іэ фишІызэ къыпигьэхъожьыгь, — мыщ шъо зэфэшъхьаф зиІэ Іуданэу хэхьэгъэщтыр хьазырэу пхъэтет зыбгъупшІымэ атещэгъэщтым фэдиз хъущт, модыкІэ щытым ащ нахьыбаю хэхьэгъэщт.

Стіашъум Іэшіагьэу иіэ пчъагъэр сэшІэти, къиныгъэп сиупчІэ иджэуап къэзгьотыжьынкІэ: Стіашъу Юрэ и іэшіагъэхэм ахэхьэгьэ Іуданэхэр зэкІэ зызэпыпш і эхэкі э, які ыхьагъэкі э зэ экваторым къепщэкІы-

Ар зикІыхьэгъэ ІуданэмкІэ

гъэтхэпэ лъэгъупкъопсым фэдэу нэр пІэпихэу шъошэсынхэр удыным фэшІ сыд шІулъэгъуа уилъэпкъ фиуиІэн фаер?! Сицыхьэ телъ: уилъэпкъ идэхагъэ хэмылъагъоу, уилъэпкъ цІыфыгъэу хэлъым гу лъымытэу, гукІэгъоу иІэр зэхэмышІэу ащ шіульэгъу фэпшіын плъэкіыщтэп. Юрэ лъэпкъым шІоу хэлъыр зэкІэ хелъагъо! Ащ рэгушхо, рэкъэи, рэпагэ. Ар цІыф лъэпкъэу дунаим тетхэм адигощы шІоигъу.

ШІошъхъуныгьэ пытэ сиІ искусствэм ылъэныкъокІэ СтІашъум и јаш јагъ эхэм ос эшхо зэряІэр къыдалъытэзэ, илъэс благъэхэм, дунаим анахь хэшыкІыгъэ музееу тетхэм ахэр къащагъэлъагъо ашІоигъоу рагъэблагъэу зэрэрагъэжьэщтым-

кІэ. Джащ фэдэу сицыхьэ инэу телъ Адыгеим щыпсэухэрэм, ихьакІэхэм, къэкІорэ зекІохэм КъокІыпІэм щыпсэухэрэм яискусствэкІэ музееу Мыекъуапэ дэтыр якІуапІэ Юрэ иІэшІагьэхэм зэрашІыщтми.

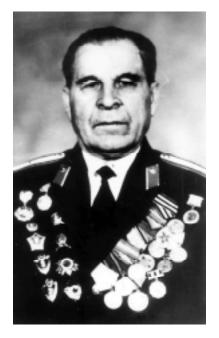
Илъэс 20-м къехъугъ Мыекъуапэ сыкъызыкІожьыгъэр. А уахътэм къыкІоцІ Юрэрэ сэ--ехистин именашит едит едид зэрэгъэщэу, шъхьэихыгъэу сыд фэдэ гупшысэхэми татегущы-Іэн тлъэкІэу, цІыфыгъэ дахэ тазыфагу илъэу щыт. Дэгъоу тызэрэшІагъ. Мыщ ищыІэкІэпсэукІэ сыкІырыплъымэ, игупшысэ лъагъохэм садытехьэмэ, иІофшіагъэхэм къаіуатэхэрэм сакіэдэіукіызэ къахэсхыгьэ гупшысэхэм шІошъхъуныгьэ пытэ сагьэшІыгь: *пьэпкъым* ыгу филь шіульэгьур зигьозэ ціыфэу ащ фэлажьэрэм къарыу гъунэнчъэ илъэпкъ къыреты.

КЪЭЗЭНЭ Юсыф.

ТЕКІОНЫГЪЭР КЪЫЗЫДАХЫГЪЭР ИЛЪЭС 70-рэ ЗЭРЭХЪУРЭМ ИПЭГЪОКІ

Разведкэм икомандирыгъ, милиционерыгъ

МэфэкІ иныр дгъэмэфэкІы пэпчь ренэу тегупшысэжьы тильэпкъ пыижъ жъалымым текІон зэрилъэкІыгъэм. ЩэІагъэр. Ліыгъэр. Псэемыблэжьыныгъэр. Хэгъэгу шІульэгъур. Мы шэны шІагьохэр арых хэзыщыжьыгъэхэр, зэо машІом ахэр щыпсыхьагъэх, сыдигъокІи къыпшъхьапэрэ закІэх.

Нэгьой Исмахьилэ Хьаушъэкъор зыщымы!эжьыр т!эк!у ш!агъэ, ау щыІагъэмэ, къызыхъугъэр илъэси 100 хъущтыгъэ, къуапэ епхыгъагъ.

1941-рэ илъэсым Нэгьой Исмахьилэ еджапІэр къыухыгъ ыкІи а мэфэ дэдэм Советскэ правительствэр лъэпкъым къеджагъ фашист-техакІохэм апэуцужьынэу. Исмахьилэ ежь ишІоигьоныгьэкІэ фронтым кІуагьэ. ГузэжъогъукІэ рагьэджагь... Я 202-рэ гвардейскэ щэрыокІэ полкым хэтэу Сталинград игъунапкъэ дэхьагъ, къыухъумагъ. Зэо плъырым ыуж сержантэу Нэгъоир разведкэм иполк ивзвод командир фашІыгь. Шыу разведкэм къэбарэу къылъигъэlэсыхэрэр зэокlэ-шlыкІэ тэрэз хахынымкІэ полкым ипащэхэм къашъхьапэщтыгъ.

Зэгорэм, мэзаем, 1943-рэ илъэсым полкым иштаб икомандир къеджагъ: «Бзэгу тищыкlагъ», — къыриlуагъ. Шlункl къызэхъум, зэуж-зэкІыхьэу, разведчикхэр халат ыкІи нэгурыуехеІк дехажыф одхивахаш-одх апэкІэ лъыкІотагьэх. Зыфэягьэхэ «бзэгур» къэгьотыгьошlугьэп. Пщэгьошху, осыр куу. Чіынэкізу азыфагу илъым нэсыгъэхэу, Нэгьоир гитлеровцэ плIэlу шьомбгьожъым пэlууагь. Пый жъалымыр нэрэ-Іэрэм шъэжъыер ыІэдакъэу сержантым къытебэнагъ. Мы чІыпІэм щытыгъэ

матым фэдэу гьэпсыгьагьэ, умыгъэр къэшІэгъуаеу зычІидзыгъ полкым икомандование ІэкІэ-(тхьагьэпцІыгьэкІэ) ыкІи бэнэкІэ мыгьэхьагьэмэ хъущтэп. шІыкІэр къызфигъэфеди, пыим шъэжъыер къы Іэк Іиутыгъ. Ау тягуцафэ, ау уасэ зи Іэ къэбар фашист разведчикыр нахь къарыугъ. Вале джащ дэжьым къыдеІагъ. Нэрэ-Іэрэм командирым ыІэгу гранатэ «лимонкэр» къырилъхьагъ. Исмахьилэ нэмыцым шъхьэбгъу фаоу еуи ыгъэпэрэзагъ. Джаущтэу «НэбгыритІум «бзэгур» штабым къалъэшъугь.

Зэо мафэхэр непэм фэдэу зыщыІагьэхэр бэрэ Нэгьой Исмахьилэ ынэгу къыкІэуцожьыщтыгъэх. «Къакъырыжъ цІыкІум Пыим лагъымэ машІо ышІын имэшІо шІыгъэ тыІузэрэмыгъафэу тыщыс. Зым илъэкъоещэкІхэр егъэчъэпхъух, адрэм иавтомат ельэкіы. Гу къытлъамытэу такъикъым гитлеровцэхэр зечъэтызэрякІошъэщт шІыкІэм тылъэхъу. Халатхэр джыри къытатыгъэгохэп, тищыгъын-шъуашэхэр якіэбзэ фыжькіэ къэтэгъазэх, хэкІыпІэм теусэу. Ау кІэбзэ чІапцІэ зиІэхэр зыщыгъхэм, ахэм акіыіу чіэгьчіэль фабэхэр ыкіыly къашlых. Каскэхэр дэпкъ eтlэфэу къакъырым кІэрылъымкІэ раІэх. Каскэхэр фыжьы мэхъух, дэпкъхэр мэушІуцІых. СидзэкІолІхэм «зызагъэлэхэ нэуж, осым зыщагъэпшкІу. Шыхэри дэгьоу агъэшхагъэх, алъабжъэхэр макъэ къызэрапымыlукlызакъор радисткэу Валя ары. нэу хъэдэнхэмкІэ шІуапхыкІы- гъэкІэ, хэзыгъэ тимыІэу мы Іо-

Ау Исмахьилэ хъурэм нэгъэу- гъэх. ТызэрэкІощт шІыкІэр нахь піэпіэгьум уасэ фишіыгь. Авто- тэрэзым, зэрэхъущтым тетэу исэхъухьэ, пыим иуцупіэ-щышІэмэ спорт зэнэкъокъу алрэ- тыпІэ зэгъэшІагьэу, артиллерием ащ щыщэу илъэс 30-р Мые- гъум тетым фэдэу, къыщышІы- итанкхэм ящытыкІэ рациемкІэ

> Тежьагъ. Зыгорэхэм макІэу тэ тищыкІагьэр. ТэкІо тшІошІызэ, пыидзэхэм агузэгу шъыпкъэ тифагъ. Тыкъаухъурэймэ? ТыкъашІагьэуи? ЗанкІэу уякІуныр пкІэнчъ, пыир лъэгапІэм тесышъ, чыжьэкІэ укъилъэгъунышъ, хьапэ-сапэ уригъэфэщт, сыда шІагьэмэ хъущтыр? Сыдэущтэу чІыпІэ зэжъум тыкъикІыжьын тлъэкІыщта? Зы хэкІыпІэ щыІэу къыхэтхыгъ: тапэкІэ тыкІотэщт. ылъэкІыщтэп, ежь яехэри хэкІодэщтых, пулеметхэмкІи лъэгапІэм укъеохынри пкІэнчъ. Мы хэу Іуашъхьэм зыкъыщаІэтыгъ, Іэшэ онтэгъухэр зэралъашъох. КъыдгурыІуагъ. Апэрэ огъу, ятІонэрэр — пкіэгьосэ шіуціэм зи уигъэлъэгъужьырэп. Мыщ дэжьым, зыгорэущтэу сыд ишІыкІэми блэлъэтыгъэн фае. Шыхэр зэрымыры хъугъэхэу зэозэхатхъом тыкъыхалъэсыкІыгъ... ТиплъэпІэ уцупІэ зэблэтхъугъэ. Мыщ дэжьым, мы чІыпІэм тэ тызашэщтыгъэри къэтлъэгъугъ. РациемкІэ къэбарыр тиехэм ядгъэшіагъ. Ыкіи нэбгырищ гъэрэу къэтхьыгъ. Шыхэм яшІуа

фыгьо гьэнэфагьэр зэшІотхыгь, къыІотэжьыштыгъ Исмахьилэ.

ЕтІанэ Киев къыкІэлъыкІуагъ. Шыу разведкэм ивзвод ипэщагъэр мыщи Нэгъой Исмахьил ары. ДзэкІолІ ліыхъужъ ліыбланэу зыкъигъэлъэгъуагъ. Ащ ыужым изэо гъогу къалэхэу Брусилов, Козатин, Львов, Проскуров, Тернополь апхырыкІыгъ. Советскэ дзэ кІочІэ инхэу пыим текІуатэхэрэм ахэтэу, Австриер, Румыниер, Венгриер къызэпичыгъэх. Старшэ сержантэу, разведкэм ивзвод икомандирэу Нэгъоим изэо гъогу мыпшъыжь кІыхьэ зыфэдагьэр къэралыгьо тынхэу къыфагъэшъошагъэхэм къаlуатэ. Ахэр Хэгьэгу зэошхом ия II-рэ шъуашэ зиlэ орденыр, Жъогъо Плъыжьым иорденитly, медалэу «Сталинград къызэриухъумагъэмкlэ» зыфиlорэр ыкlи нэмыкІхэри арых. Зэошхом игъогубэ тидзэкІолІхэм зэпачыгъ, апсэ еблэжьыщтыгъэхэп, Хэгьэгум паемэ, сыдымкІи хьазырыгьэх. Хъугьэ-шагьэхэр къэ-Іотэгьошіухэми, ахэм льэу ащычъагъэр макІэп, акІуачІэ къызщымакІэу, хъыбэй дэдэ къызыхъухэрэм, тикъалэхэр, тичІыгу зэрэзэрапхъохэрэр, цІыф хыехэр зэраукlыхэрэр зэпыу ямы-Ізу анэ къыкІагьзуцощтыгь... ЫкІи зэральэкізу зызэкіаугьуаети, язэо гъогу екlужьыщтыгъэх.

Сыд къина амыщэчыгъэр: къызэкlакlохэуи хъугъэ, атекlохэуи, гушІом зыкъаригъэпхъуатэуи къыхэкІыгь бэрэ. Ары къэс, щэрэч фэдизэу, хьадэгъур къакІэрытыгъ. Уашъор Іугъо шІуцІэм къыхэщыжьыщтыгьэп, чІыгур гырзыщтыгъэ, зэтечэу, зэщычэу ыкІи пыим ышъхьэ рихъоу. ТехэкІо-зепхъокІожъхэм афагъэгъугъэп ямэхъэджэгъэ бзэджагъэ, ягухэлъ шІуцІэ! Гъэпсэфыгъо такъикъ зытІум дзэ-

кІолІыбжъэр къаІэтымэ, palyaлІэщтыгьэр зы хъохъу — тикъэрал, тихэгъэгу хые тичІыгу, тицІыфхэр, тикъалэхэр, къутырхэр, къуаджэхэр шъхьафит шІыжьыгъэнхэр ары. Заор аухыгъ. Тэ тичІыпІэгъу ліыхъужъи ихэку къыгъэзэжьыгъ.

Тэхъутэмыкъое районым ит къуаджэу БжыхьэкъоякІэм Нэгъой Исмахьилэ шъхьэкІэфагьэ хэлъэу щыпэгьокІыгьэх. ДзэкІолІ батырым ыбгьэгу орденхэм ыкІи медальхэм зэлъапкІэщтыгь. ТІогьогогьо заом къыщауІагъ. Нэгъой лІакъоми, иунагъуи, къуаджэми ягушІогъошхуагъ. ТІэкІу зигъэпсэфи, Исмахьилэ ІофшІэным Іууцуагъ, къоджэ сельсоветым итхьамэтагъ. ИлъэситІо Іоф зишІэгъэ уж, Краснодар ныбджэгъулъэгъу кІуагъэ. ЗыдэкІуагъэр милицием ишыу эскадрон хэтыгъ, къулыкъур ащ щихьыщтыгъ. Къелъэlугъ ар Исмахьилэ кабинет ІэнатІэр ыгъэтІылъынышъ, мы Іофым пыуцонэу. Бэрэ къызэригъэжагъэп, фронтовикэу Нэгъой Исмахьилэ Хьаушъэкъор милицием ишыу эскадрон къулыкъу щихьынэу къезэгъыгъ. ТешІагьэ щымыІэу, къуаджэ горэм ащыщ гумэкІыгьо къыщыхъугъ, кассирыр щаукІыгъ. Оперативнэ ІофышІэхэм ІэпыІэгъу афэхъунэу отделением икомандирэу Нэгъоир ыкІи шыу эскадроным имилиционерэу Бэрэтарэр ащ агъэкІуагъэх. БзэджашІэхэр къэубытыгьэнхэ пшъэрылъыр тІуми дэгъоу зэшІуахыгъ. Милицием истаршинау Нэгъой Исмахьилэ иІофшІэнкІэ къыхэфэрэ гъэпсыкІэ дэгъухэм апае тамыгъэу «Милицием иотличник» зыфиlорэр, пыlухьанчъэу ыкІи щыкІэгъэнчъэу къулыкъу зэрихьырэм пае медалиту ыки медалэу «ІофшІэным иветеран» зыфиlохэрэр къыфагъэшъошагъэх. Илъэс 37-рэ хэгъэгукіоці Іофхэм ясистемэ хэтэу Іоф ышіагъ. Ліыгъи, ціыфыгъи

БЭРЭТЭРЭ Мурат. Урысыем ижурналистхэм я Союз хэт.

О КЪЭБАРЫШІУ

Завод къыщызэІуахыгъ

Мыекъуапэ къыщызэІуахыгъэ заводым полипропиленым хэшІыкІыгъэу Іалъмэкъ цІыкІу миллион 60 илъэс къэс КЪЫДИГЪЭКІЫЗЭ ЫШІЫШТ.

Адыгэ Республикэм экономикэ хэхъоныгъэмкІэ ыкІи сатыумкІэ и Министерствэ полипропиленым хэшІыкІыгъэ пкъыгъохэр къэзышІырэ заводым Мыекъуапэ Іоф щишІэнэу зэрэригъэжьагъэр къыІуагъ. Ащ нэбгырэ 70-рэ мы лъэхъаным шэлажьэ, илъэсым ыкІэ нэс ахэм япчъагъэ нэбгырэ 500-м нэсыщт.

Заводыр Адыгеим ичІыгу щызыгъэуцугъэр Тыркуем ит промышленнэ компание инэу FibateKS зыфи-Іорэм Іоф дэзышІэрэ обществэу «Бемхолдингыр» ары. Заводыр зэрэщытэу агъэпсыным сомэ миллиарди 4,3-рэ пэlуагъэхьащт. Ащ фэдэ завод къалэм зэрэщагъэпсыщтым компанием иліыкіохэмрэ Адыгеим ипащэрэ щылэ мазэм тегущыІэгъагъэх. Іоф зэдашІэнэу зызэзэгъыхэм ыуж Адыгэ Республи-

кэм экономикэ хэхъоныгъэмрэ сатыумрэкІэ и Министерствэрэ компаниеу «Бемхолдингымрэ» якъулыкъушІэхэм Іоф зэрэзэдашІэщтымкІэ унашъохэр ашІыгьэх. Заводым ишІын псынкІэу рагъэжьагъ, продукциери шІэхэу къыдагъэкІэу ауб-

Адыгеим ыгъэцэкІэн фэе пшъэрылъхэм ащыщыгъэх заводымрэ ащ ишыкІэгъэ псэуалъэхэмрэ зытырашіыхьащт чіыгум икъыхэхын, ящыкІэгъэ энергиемкІэ къэкІуапІэхэр ягъэгъотыгъэнхэр, заводым Іоф щызышІэшт цІыфхэм якъэгъотын.

Заводым игъэпсын хэлэжьэрэ инвесторым Іофым сомэ миллион 500 фэдиз хилъхьэгъах. КъыдагъэкІырэ продукциер нахьыбэмкІэ зыгъэфедэщтыр Урысыер ары.

(Тикорр.).

С ГЪЭЗЕТЕДЖЭМ ИШІОШІ

ИгущыІэмэ псэ къапегъакіэ

Ильэс 50-м къехъугъэу «Адыгэ макъэм» сыкІэтхэ, гъусэ дэгъоу си І.

Гукъау нахь мышІэми, уасэхэр инэу зэрэдэкІоягъэхэм пенсионерхэм якІэтхэн къегъэхьылъэ. Ауми тызэсэгъэ ныбджэгъушъ, уц Іэзэгъум фэдэшъ тэркІэ, сыд е сахыстеты имелыными къызыныты сахыз. «Адыгэ макъэр» къахьыфэ тшІуабэ дашІэу титхэкІо чанхэм тяжэ. Непэ зигугъу къэсшІыщтыр тикъоджэгьоу, журналиству Мамырыкъо Нуриет ары. Илъэс пчъагъэ гупсэ пае мыпшъыжьэу иІоф егъэцакіэ. Іэпэіэсэныгъэшхо Іэр ытхырэ пэпчъ къыхэщы. щтым дэшъхьахырэп.

Орэ ины, орэ сабый, хэт фэтхагьэми, узІэпищэу, джыри уеджэжьы пшІоигъоу уешіы, къыбдэгущыіэрэм фэдэу уапашъхьэ пстэури къырегъэуцо. ГукІэгъоу, шъхьэкlафэу хэткlи хэлъыр, шlулъэгъоу лъэпкъым фыриІэр Нуриет къыхэщых.

Мэзаем и 26-м Нуриет итхыгъэу Хьакъуй Аслъан иапэрэ тхылъэу «Ныбжьыкъу фыжь» зыфиюрэм фэгьэхьыхъугъэу егугъузэ, илъэпкъ гъэу гъэзетым къихьагъэм седжагь. Жэбзэ дахэкІэ къызэрэтегущы Іэрэм ухэтми къэхэлъэу матхэ, къэбзагъэу, лэмыр къэпштэнэу уешІы. шІульэгьоу льэпкьым фыри- Хэти ишІуагьэ зэрэригьэкІы-

Нуриет сэ сшъхьэкІэ инэу, сижабзи, сиакъыли къымыхьэу, сыфэраз.

Ситхылъэу «**Къытферэпс** ренэу тыгъэр» зыфиlорэм игъэхьазырынкІэ инэу ишІуагъэ къысигъэкІыгъ, сыфэраз ІукІэгьэ маф зыфаюрэм фэд, тхылъыр Тыркуем щезгъаджэхэрэм зыдахьыгьэу, агу рихьэу «гурыlогъошlу-lэрыфэгъу» аlозэ агъэфедэ. Тирайон иублэпІэ еджапІэхэми, икІэлэцІыкІу ІыгъыпІэхэми, итхыльеджапізхэми яіэшь, агу рихьэу alo.

Нуриет ори, «Адыгэ макъэм» уиюфшіэгьоу Іутхэми гъэтхэ мафэ шъутехьанэу, хъярыр, гушІуагьор къышъотэкъокІэу, шъуитхыгъэдехфыци идыжд едед ејумех жъугъэгушІохэу шъущыІэнэу, шъуилъэкІи нахь ины хъунэу сышъуфэлъаю. Дунай мамыр дахэ шъуиІэнэу шъуфэсэІо.

> **ХЬАГЪУНДЭКЪО** Щамсэт.

Мамхыгъ.

Адыгэ Республикэм и Закон

Адыгэ Республикэм и Законэу «Культурэм ехьыліагъ» зыфиіорэм ия 12-рэ статья зэхьокіыныгъэхэр фэшіыгьэнхэм фэгъэхьыгъ

Адыгэ Республикэм и Къэралыгьо Совет — Хасэм 2015-рэ ильэсым мэзаем и 25-м ыштагь

А 1-рэ статьяр. Адыгэ Республикэм и Законэу «Культурэм ехьыліагъ» зыфиіорэм ия 12-рэ статья зэхьокіыныгъэхэр фэшіыгъэнхэм фэгьэхьыгъ

Адыгэ Республикэм и Законэу 1998-рэ илъэсым бэдзэогъум и 15-м аштагъэу N 87-р зытетэу «Культурэм ехьылlагъ» зыфиlорэм (Адыгэ Республикэм ихэбзэгъэуцугъэ зэхэугъоягъэхэр, 1998, N 7; 2003, N 4; 2005, N 12; 2006, N 5; 2010, N 11; 2012, N 12) ия 12-рэ статъя мыщ фэдэ зэхъокlыныгъэхэр фэшlыгъэнхэу:

1) а 1-рэ Іахьэм ия 2-рэ пункт мыщ тетэу къэтыгъэнэу:

«2) федеральнэ политикэу культурэмкіэ зэрахьэрэм диштэу Адыгэ Республикэм икъэралыгьо программэхэр къыхахынхэу;»;

2) а 1-рэ Іахьэм ия 7-рэ пункт мыщ тетэу къэтыгъэнэу:

«7) шъолъыр, чlыпlэ лъэпкъ-культурэ автономиехэм lэпыlэгъу ягъэгъотыгъэныр;»;

3) а 1-рэ Іахьэм я 8-рэ пунктыр хэгъэхъогъэнэу ыкІи ар мыщ тетэу къэтыгъэнэу:

«8) культурэмкіэ организациехэм фэlo-фашіэхэр зэрагьэцакіэрэм уасэ етыгьэным иамалхэр зехьэгьэнхэр.».

Я 2-рэ статьяр. Мы Законым кlyaчlэ иlэ зыхъурэр Официальнэу къызыхаутырэ мафэм щегъэжьагъэу мы Законым кlyaчlэ иlэ мэхъу.

> Адыгэ Республикэм и Лышъхьэу ТХЬАКІУЩЫНЭ Аслъан

къ. Мыекъуапэ, гъэтхапэм и 2, 2015-рэ илъэс

Адыгэ Республикэм и Закон

Адыгэ Республикэм и Законэу «Адыгэ Республикэм и Ліышъхьэ ехьыліагъ» зыфиіорэм ия 3-рэ статья зэхьокіыныгъэ фэшіыгъэным фэгъэхьыгъ

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм 2015-рэ илъэсым мэзаем и 25-м ыштагъ

А 1-рэ статьяр. Адыгэ Республикэм и Законэу «Адыгэ Республикэм и Ліышъхьэ ехьыліагъ» зыфиторэм ия 3-рэ статья зэхъоктыныгъэ фэштыгъэным фэгъэхьыгъ

Адыгэ Республикэм и Законэу 2007-рэ илъэсым бэдзэогъум и 6-м аштагъэу N 102-р зытетэу «Адыгэ Республикэм и ЛІышъхьэ ехьылІагъ» зыфиІорэм (Адыгэ Республикэм ихэбзэгъэуцугъэ зэхэугъоягъэхэр, 2007, N 7; 2010, N 8; 2011, N 11; 2013, N 5, 7, 11, 12;

2014, N 10) ия 3-рэ статья зэхьокіыныгьэ фэшіыгьэнэу, я 2-рэ Іахьэм я 27¹-рэ пунктыр хэгьэхьогьэнэу ыкіи ар мыщ тетэу къэтыгьэнэу:

«27¹) Адыгэ Республикэм икъэралыгъо къулыкъухэм ащылэжьэнэу зэзэгъыныгъэ адэзышыгъэ ІофышІэхэр, Адыгэ Республикэм икъэралыгъо учреждениехэм яІофышІэхэр нэмыкІ чІыпІэ щылэжьэнэу зыкІохэкІэ, ахъщэу агъэкІодыгъэм щыщ зэрафарагъэгъэзэжьырэ шІыкІэр щыгъэнэфагъ;».

я 2-рэ статьяр. Мы Законым кlyaчlэ иlэ зыхъу-

Официальнэу къызыхаутырэ мафэм щегъэжьагъэу мы Законым кlyaчlэ иlэ мэхъу.

м кіуачіэ иіэ мэхьу. **Адыгэ Республикэм и Ліышъхьэу** ТХЬАКІУЩЫНЭ Аслъан

къ. Мыекъуапэ, гъэтхапэм и 2, 2015-рэ илъэс N 388

Адыгэ Республикэм псауныгъэр къзухъумэгъэнымкІэ и Министерствэ иунашъу

Адыгэ Республикэм псауныгъэр къэухъумэгъэнымкіэ и Министерствэ 2014-рэ илъэсым шэкіогъум и 13-м ышіыгъэ унашъоу N 1077-р зытетэу «Зэнэкъокъум фэгъэзэгъэ комиссием хэтыщтхэр, Адыгэ Республикэм икъэралыгъо граждан къулыкъум аіуагъэхьащтхэмкіэ зэнэкъокъу, къэралыгъо граждан къулыкъум иіэнатіэхэу Адыгэ Республикэм псауныгъэр къэухъумэгъэнымкіэ и Министерствэ щыіэхэм якадрэ резерв хагъэхьащтхэмкіэ зэнэкъокъу зэрэзэхащэрэ Шіыкіэр ухэсыгъэнхэм ехьыліагъ» зыфиіорэм зэхьокіыныгъэхэр фэшіыгъэнхэм фэгъэхьыгъ

Хэбзэгъэуцугъэм диштэу гъэпсыгъэным фэшІ унашьо сэшІы:

1. Адыгэ Республикэм икъэралыгъо граждан къулыкъу иlэнэтlэ нэкlхэм alуагъэхьащтхэмкlэ зэнэкъокъу, къэралыгъо граждан къулыкъум иlэнатlэхэу Адыгэ Республикэм псауныгъэр къэухъумэгъэнымкlэ и Министерствэ щыlэхэм якадрэ резерв хагъэхьащтхэмкlэ зэнэкъокъу зэрэзэхащэрэ Шlыкlэу Адыгэ Республикэм псауныгъэр къэухъумэгъэнымкlэ и Министерствэ 2014-рэ илъэсым шэкlогъум и 13-м ышlыгъэ

унашъоу N 1077-р зытетэу «Зэнэкъокъум фэгъэзэгъэ комиссием хэтыщтхэр, Адыгэ Республикэм икъэралыгъо граждан къулыкъу иlэнэтlэ нэкlхэм аlуагъэхьащтхэмкlэ зэнэкъокъу, къэралыгъо граждан къулыкъум иlэнатlэхэу Адыгэ Республикэм псауныгъэр къэухъумэгъэнымкlэ и Министерствэ щыlэхэм якадрэ резерв хагъэхьащтхэмкlэ зэнэкъокъу зэрэзэхащэрэ Шlыкlэр ухэсыгъэнхэм ехьылlагъ» зыфиlорэмкlэ аухэсыгъэм (Адыгэ Республикэм ихэбзэгъэуцугъэ зэхэугъоягъэхэр, 2014, N 11; 2015, N 1)

мыщ фэдэ зэхъокІыныгъэхэр фэшІыгъэнхэу:

1) а 1-рэ пунктым хэт гущыІэхэу «Адыгэ Республикэм» зыфиІохэрэр гущыІэхэу «Адыгэ Республикэм щыІэм» зыфиІохэрэмкІэ зэблэхъугъэнхэу;

2) я 11-рэ пунктым хэт гущыГэхэу «къэралыгъо Министерствэм» зыфиГохэрэр гущыГэу «Министерствэм» зыфиГорэмкГэ зэблэхъугъэнэу.

Министрэу МЭРЭТЫКЪО Рустем къ. Мыекъуапэ, гъэтхапэм и 2, 2015-рэ илъэс N 201

Адыгэ Республикэм Іофшіэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкіэ и Министерствэ иунашъу

Адыгэ Республикэм Іофшіэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкіэ и Министерствэ и Щытхъу тхылъ ехьыліэгъэ Положениеу Адыгэ Республикэм Іофшіэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкіэ и Министерствэ 2009-рэ илъэсым Іоныгъом и 2-м ышіыгъэ унашъоу N 183-р зытетэу «Адыгэ Республикэм Іофшіэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкіэ и Министерствэ иведомствэ тынхэм яхьыліагъ» зыфиіорэмкіэ аухэсыгъэм зэхъокіыныгъэ фэшіыгъэным фэгъэхьыгъ

Унашъо сэшіы:

1. Адыгэ Республикэм ІофшІэнымрэ социальнэ хэхьоныгьэмрэкІэ и Министерствэ и Щытхъу тхыль ехьылІэгъэ Положениеу Адыгэ Республикэм ІофшІэнымрэ социальнэ хэхьоныгъэмрэкІэ и Министерствэ 2009-рэ илъэсым Іоныгьом и 2-м ышІыгъэ унашъоу N 183-р зытетэу «Адыгэ Республикэм ІофшІэнымрэ социальнэ хэхьоныгъэмрэкІэ и Министерствэ иведомствэ тынхэм яхьылІагъ» зыфиІорэмкІэ аухэсыгъэм зэхьокІыныгъэ фэшІыгъэнэу, я 2-рэ пунктыр мыщ тетэу къэтыгъэнэу:

«2. Адыгэ Республикэм ІофшІэнымрэ социальнэ

хэхъоныгъэмрэкіэ и Министерствэ икомиссие иунашъо диштэу Щытхъу тхылъыр афагъэшъуашэ. Комиссием ехьыліэгъэ положениемрэ ащ хэтыщтхэмрэ Адыгэ Республикэм Іофшіэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкіэ и Министерствэ иунашъокіэ агъэнафэх».

2. Къэбар-правовой отделым ипащэу О.В. Долголенкэм:

— мы унашъор Адыгэ Республикэм ІофшІэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкІэ и Министерствэ исайт ригъэхьанэу, къыхаутыным пае гъэзетхэу «Советскэ Адыгеимрэ» «Адыгэ макъэмрэ» яредакцие, мазэ къэс къыдэкІырэ тхылъэу «Адыгэ Республикэм

ихэбзэгъэуцугъэ зэхэугъоягъэхэр» зыфиlорэм alэкlигъэхьанэу;

— Урысые Федерацием ишъолъырхэм яшэпхъэ правовой актхэм яфедеральнэ регистрэ хагъэхьаным пае Урысые Федерацием юстициемк!э и Министерствэ Адыгэ Республикэмк!э и Гъэlорыш!ап!э мы унашъор !эк!игъэхьанэу.

Министрэу ОСМЭН Альберт

къ. Мыекъуапэ, мэзаем и 27-рэ, 2015-рэ илъэс N 38

Адыгэ Республикэм Іофшіэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкіэ и Министерствэ иунашъу

Адыгэ Республикэм Іофшіэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкіэ и Министерствэ 2012-рэ илъэсым бэдзэогъум и 30-м ышіыгъэ унашъоу N 181-р зытетэу «Адыгэ Республикэм икъэралыгъо граждан къулыкъу Іэнатіэхэм аіухьэ зышіоигъохэм, Адыгэ Республикэм Іофшіэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкіэ и Министерствэ икъэралыгъо граждан къулыкъушіэхэм хахъоу, мылъкоу ыкіи мылъкумкіэ пшъэрылъэу яіэхэм яхьыліэгъэ къэбархэр зэраіэкіагъэхьэрэ Шіыкіэм ехьыліагъ» зыфиіорэм зэхъокіыныгъэхэр фэшіыгъэнхэм фэгъэхьыгъ

Адыгэ Республикэм ІофшІэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкІэ и Министерствэ 2015-рэ илъэсым тыгъэгъазэм и 31-м ышІыгъэ унашъоу N 394-р зытетымкІэ аухэсыгъэ штат расписанием зэхъокІыныгъэ зэрэфэхъугъэм епхыгъэу унашъо сэшІы:

1. Адыгэ Республикэм ІофшІэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкІэ и Министерствэ 2012-рэ илъэсым бэдзэогъум и 30-м ышІыгъэ унашъоу N 181-р зытетэу «Адыгэ Республикэм икъэралыгъо граждан къулыкъу ІэнатІэхэм аlухьэ зышІоигъохэм, Адыгэ Республикэм ІофшІэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкІэ и Министерствэ икъэралыгъо граждан къулыкъушІэхэм хахъоу, мылъкоу ыкІи мылъкумкІэ пшъэрылъэу яІэхэм яхьылІэгъэ къэбархэр зэраІэкІагъэхьэрэ ШІыкІэм ехьылІагъ» зыфиІорэм мыщ фэдэ зэхъокІыныгъэхэр фэшІыгъэнхэу:

1) Адыгэ Республикэм икъэралыгъо граждан къулыкъу ІзнатІзхэм аlухьэ зышlоигъохэм, Адыгэ Республикэм loфшlэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкlэ

и Министерствэ икъэралыгъо граждан къулыкъуш!эхэм хахъоу, мылъкоу ыкlи мылъкумк!э пшъэрылъэу я!эхэм яхьыл!эгъэ къэбархэр зэра!эк!агъэхьэрэ Ш!ык!эм ия 3-рэ пункт иа 1-рэ абзац мыщ тетэу къэтыгъэнэу:

«Хахъоу, мылъкоу ыкlи мылъкумкlэ пшъэрылъэу яlэхэм яхьылlэгъэ къэбархэр Адыгэ Республикэм и Лlышъхьэ зэриухэсыгъэ шlыкlэм тетэу alэкlагъахьэх»;

2) Адыгэ Республикэм ІофшІэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкІэ и Министерствэ 2012-рэ илъэсым бэдзэогъум и 30-м ышІыгъэ унашъоу N 181-р зытетэу «Адыгэ Республикэм икъэралыгъо граждан къулыкъу ІэнатІэхэм аІухьэ зышІоигъохэм, Адыгэ Республикэм ІофшІэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкІэ и Министерствэ икъэралыгъо граждан къулыкъушІэхэм хахъоу, мылъкоу ыкІи мылъкумкІэ пшъэрылъэу яІэхэм яхьылІэгъэ къэбархэр зэраІэкІагъэхьэрэ ШІыкІэм ехьылІагъ» зыфиІорэм игуадзэу N 2-р гуадзэм диштэу икІэрыкІзу къэтыжьыгъэнэу.

2. Къэбар-правовой отделым ипащэу О.В. Долголенкэм:

— мы унашъор Адыгэ Республикэм ІофшІэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкІэ и Министерствэ исайт ригъэхьанэу, къыхаутыным пае гъэзетхэу «Советскэ Адыгеимрэ» «Адыгэ макъэмрэ» яредакцие, мазэ къэс къыдэкІырэ официальнэ тедзэгъоу «Адыгэ Республикэм ихэбзэгъэуцугъэ зэхэугъоягъэхэр» зыфиІорэм аІэкІигъэхьанэу;

— Урысые Федерацием ишъолъырхэм яшэпхъэ правовой актхэм яфедеральнэ регистрэ хагъэхьаным пае Урысые Федерацием юстициемкіэ и Министерствэ Адыгэ Республикэмкіэ и Гъэіорышіапіэ мы унашъор Іэкіигъэхьанэу.

3. Мы унашъор зэрагъэцакІэрэм гъунэ лъысфынэу сшъхьэкІэ зыфэсэгъазэ.

Министрэу ОСМЭН Альберт

къ. Мыекъуапэ, гъэтхапэм и 16, 2015-рэ илъэс

АДЫГЭ КЪАМЫЛАПЩЭХЭМ ЯА І-рэ ФЕСТИВАЛЬ

ъэпкъ шІэжьыр аІэты

Апэрэу зэхащэрэм сыд фэдэ уасэ фэпшІыщтми, тарихьым хэушъхьафык Іыгъэу къыхэнэщт. Адыгэ къамылапщэхэм яа І-рэ шъольыр фестивалэу тиреспубликэ и Льэпкъ театрэу Цэй Ибрахьимэ ыцІэкІэ щытым щыкІуагъэм «гъогумаф» етэІо.

Фестивалым къамылэпщэ 20 фэдиз хэлэжьагь. Ахэр Тыркуем, Къэбэртэе-Бэлъкъарым, Къэрэщэе-Щэрджэсым, Адыгеим ирайонхэм къарыкІыгъэх. Къамылым икъежьакІэ, лъэпкъ музыкальнэ искусствэм ар пытэу зэрэхэуцуагъэм фэгъэхьыгъэ фильмэу журналистэу Кушъу Светланэ ыгъэхьазырыгъэр пчыхьэзэхахьэм

къыщагъэлъэгъуагъ. Нарт лІыхъужъэу Ащэмэз къамылыр тищы-Іэныгьэ къыхилъхьагьэу тэлъытэ. Къамылыр зыхашІыкІырэ пкъыгьор зэблахъоу къыхэкІыгъэми, лъэпкъ искусствэм мэхьанэу щыриlэр зытетым тетэу къэнагъ. Ансамблэхэм, адыгэ хьакІэщхэм ащагъэфедэ.

Адыгэ Республикэм культурэмкІэ иминистрэу Къулэ Мыхьамэт, ащ игуадзэу ШъэуапцІэкъо Аминэт, фестивалым икІэщакІоу ГъукІэ Замудин пчыхьэзэхахьэм къыщыгущы Іагъэх. Къэралыгъо екіоліакіэ фашіызэ рагьэжьэгьэ

Іофыр зэрэлъагъэкІотэщтым яеплъыкІэхэр къыраІолІагъэх.

Къамылапщэхэу Нэгьой Заур, Тыркоо Эрхан, ГъукІэ Замудин, Стіашъу Мэдинэ, Нэгырэкъо Къызбэч, Даур Рэмэзанэ, Ащыбэкъо Азэмат, нэмыкіхэми яіэпэіэсэныгьэ фестивалым къыщагьэльэгъуагъ. ЗэхэщакІохэм ІэпыІэгъу афэхъугъэхэ Чэтэо Ибрахьимэ, Едыдж Мэмэт, Енэмыкъо Мэулид, нэмыкІхэм зэрафэразэхэр ГъукІэ Замудинэрэ ШъэуапцІэкъо Аминэтрэ къаlуагъ. Фестивалым хэлэжьэгъэ къамылапщэхэр общественнэ движениеу «Адыгэ Хасэм» рагьэблэгьагьэх. Шъхьаплъэкъо ГъучІыпсэ, Къуижъ Къэплъанэ, ЦІыкІушъо Аслъан, нэмыкІхэри лъэпкъ искусствэр къэзы-Іэтыжьыхэрэ къамылапщэхэм гущыІэгъу афэхъугъэх, зэхэтхэу нэпэеплъ сурэтхэр атырахыгъэх. Фестивалыр Налщык ыкІи Щэрджэскъалэ ащыкІощт. Зэфэхьысыжь тхыгъэхэр тигъэзет къыщыхэтыутыщтых.

Сурэтхэр фестивалым кънщытетхыгъэх.

ТИКЪЭГЪЭЛЪЭГЪОНХЭР

Сурэтыр гупшысэм къыщежьэ

БлэкІыгъэ уахътэр умышІзу непэрэм уасэ фэшІыгъуай. Ащ фэдэ гупшысэм укъыпкъырыкІызэ, Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ музей къыщызэІуахыгъэ къэгъэлъэгъоным уепльы. Зэфэхьысыжьхэм анахьэу къахэщырэр хьугьэ-шІагьэр угу къызэринэжьырэр ары.

Сурэттеххэм яискусствэ итарихъ куоу зыщызыгъэгъуазэ зышІоигъохэм Лъэпкъ музеим щалъэгъун алъэкІыщтыр макІэп. Я XX-рэ ліэшіэгъум къыкіоці тоискусствэм хэхъоныгъэ инхэг ышІыгъэх. Сурэтхэр тезыхыхэрэм техникэу агъэфедэрэм зэхьокІыныгъэу фэхъугъэм дакІоу, яІофшіагъэ уасэу фашіырэм зыкъеІэты.

Лъэпкъ музеим этнографиемкІэ иотдел ипащэу Цэй Сусанэ къэгъэлъэгъоныр ыгъэхьазырызэ, шыкіэ гъэшіэгьонхэр къыгьотыгьэх. Зы нэгьэупІэпІэгьум къыкІоцІ сурэтэу тепхырэр тарихъым къыхэнэжьы, цІыфхэм алъэІэсы. Краснодар, Мыекъуапэ, нэмык къалэхэм сурэтэу ащытырахыгъэхэм щыІэныгъэр, гум ихъыкІырэр къаlуатэ. Хэгъэгу зэошхом, мамыр псэукІэм игъэпытэн, заводхэм, еджапІэхэм, культурэм, спортым, фэшъхьафхэм афэгъэхьыгъэ сурэтхэр Лъэпкъ музеим Іоф щызышІэхэрэм къагъо-_тыгъэх. Унагъохэм, лІакъом

илІэужхэм, нэмыкІхэм уяплъылъэкъуацізу пхьырэм итамыгъэ, къэбарэу пылъым, фэшъхьафхэм уакізупчіз пшіоигъоу уахътэ къыокlу.

Лыгьэ зыхэльыр къиным зэрэпэшІуекІорэм, гугъэм цІыфыр зэригъэлъэшырэм, орэдым тамэ езытырэм искусствэм лъэужэу къыщигъанэрэм, ныбжьыкІэгъумрэ цІыфым имурад хэхыгъэхэмрэ зэрэзэпхыгъэхэм, фэшъхьаф зэгъэпшэнхэм къатегущы агъэх Лъэпкъ музеим иІофышІэхэу Цэй Сусанэ, Тэу Аслъан, Сихьаджэкъо Иринэ, Шъхьэлэхъо Нэфсэт.

Мыекъопэ лицееу N 34-м иеджакІохэм ліакъоу зыщыщхэм итарихъ зэрарагъашІэрэр, яІахьылхэр Хэгьэгу зэошхом зэрэхэлэжьагьэхэр сурэтхэмкІэ къагьэлъагьо. Дарья Азизовар, КІэдэкІой Мадинэ я ахьылхэм язэо гьогухэр тхыгъэхэмкІэ къыраІотыкІых.

Сурэттехыр психологэу, таіхъыр тэзыгьэльэгъурэ цІыфэу тэлъытэ. Хэгъэгум икъэралыгъо гъэпсыкіэ, лъэпкъхэм япсэукіэ сурэтхэм ахэтэлъагьо. Сурэттехыныр сэнэхьат къодыеп. Ахъщэ къырыбгъахъэзэ Іоф зэрэпшІэрэм пае узэгупсэфылІэжьынэу щытэп. Сурэттехым мэстанэм къыщыублагъэу къэлэшхор, дунаир зэрилъэгъухэрэ шыкіэр сурэтхэмкІэ къыриІотыкІызэ, цІыфым ыгу лъэІэсы, сурэт зытырихыгъэр ыгъэгушІон елъэкІы.

Литературэм и Илъэс Урысыем зэрэшыкІорэмрэ Лъэпкъ музеим къыщызэІуахыгъэ къэгъэльэгьонымрэ зэпхыгьэх. Тхыльыр, журналыр сурэтхэмкІэ сыдигъуи агъэдахэх, нэрылъэгъу ІэпыІэгъу афэхъух.

Сурэтым итхэр: Лъэпкъ музеим июфышіэхэу къэгъэлъэгъоным къытегущы агъэхэр.

ФУТБОЛ

ШЪХЬОІ

ОШНЫГЪ

3KB

Мыекъопэ футбол командэу «Зэкъошныгъэм» итренер шъхьаІэ ипшъэрылъхэр ыгъэцэкІэнгоу Калин Степанян къырагъэблэгъагъ. Крымскэ, Пятигорскэ, Астрахань якомандэхэм ятренерэу нахьыпэкІэ ащ Іоф ышІагъ.

ЯтІонэрэ купым хэт командэхэм ятренер шъхьаІэхэр ясэнэхьат феджэнхэ, категориеу «А» зыфиюрэр яюн фае, — къытиІуагъ «Зэкъошныгъэм» идиректор шъхьа ву А. Натхъом. — Ащ фэдэ гъэсэныгъэ зэзыгъэгъотыгъэ тренер джырэ уахътэ Адыгеим иІэп. Ащ тыкъыпкъырыкІи, К. Степанян Іоф ышІэнэу тштагьэгу, охътэ хэхыгъэ фэдгъэнэфагъ.

НэкІубгъор зыгъэхьазырыгъэр ЕМТІЫЛЪ Нурбый.

Зэхэзыщагъэр ыкІи къыдэзыгъэкІырэр:

Адыгэ Республикэм лъэпкъ ІофхэмкІэ, ІэкІыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адыряІэ зэпхыныгъэхэмк Іэ ыкІи къэбар жъугъэм иамалхэмкІэ и Комитет Адресыр: ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэщыІэр: 385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр,

197. Телефонхэр:

приемнэр: 52-16-79, редактор шъхьаІэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44, редактор гуадзэрпшъэдэкІыжь зыхьырэ секретарыр: 52-16-77.

E-mail: adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхьатыгъэр:

Урысые Федерацием хэутын ІофхэмкІэ, телерадиокъэтынхэмкІэ ыкІи зэльы-ІэсыкІэ амалхэмкІэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чІыпІэ гъэІорышІапІ, зэраушыхьатыгъэ номерыр ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр

OAO-y «Полиграф-ЮГ», 385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

ЗэкІэмкІи пчъагъэр 4015 Индексхэр 52161 52162 Зак. 539

Хэутыным узщыкІэтхэнэу щыт уахътэр Сыхьатыр 18.00 ЗышыкІэтхэгъэхэ уахътэр Сыхьатыр 18.00

> Редактор шъхьаІэр Дэрбэ Тимур

Редактор шъхьаІэм иапэрэ гуадзэр

> МэщлІэкъо Саид

Редактор шъхьаІэм игуадзэр пшъэдэкІыжь зыхьырэ секретарыр Хъурмэ Хъусен